

سور

No 21

عدد ۲۱ * سنه ۱۹۱۰

محرری: رضا الدین بہ فخر الدین
ناشر لری: محمد ساکر و محمد زاہد راجپور

مندرجہ سی :

بدر الدین سیمای .

اسلام شیخ لرنن .

ز اہد لرمز، تقوالرمز .

استانہ ولہ اسماعیل حقہ حضرت

لری طرفندن سویلہ نہش بر

وعظمر .

اسلام شریعتندہ طلاق .

(« المؤید » جریدہ سندن

مقتبس) .

عرب مدنیتی و آمریکا .

ایسرتکچ ایچمک حقندہ .

فرانسوز وانگلیر عالم لرینگ

جواب لری .

میسسیونیر لر جمعیت لری VI .

ہادی افندی ایلہ نصر الدین

افندی فکری لری مناسبتی ایلہ .

اثار قدیمہ . ایسکی بر

یازمہ قرآن .

دنیا کتابندن IV .

ن . دومای .

عملی شرق آقادی بیاسی .

تربیہ و تعلیم . یازو و آنی

کورکاملہ نو . احمد جان مصطفی .

مراسلہ و مخابره .

معلوم دگل ، بوری ، خوفند ،

بلباہ دن .

اشعار . « نہ فائدہ پار » عبداللہ

مصطافایق . « وطن » صوفی

زادہ محمد شریف افندی .

« تأسف » عارف شریفی

« استاذمہ » سعید سونچہ لہی .

تقریض .

متنوعہ . اون نصیحت ، باشقرد

قومینگ فلاکتی وغیر لری .

« تل یاریشی » مقالہ لری

حقندہ I . معلم حسن علی .

II حسین حمزہ اوغلی مقصود .

سیاسی مصاحبہ .

لطائف .

لطائف .

لطائف .

اواره دن

مشهور آدم لردن شيخ على توننارى، فاضل مرجانى،
شيخ جمال الدين افغانى، سليم گرى مفتى، خدايار خان
ترجمه لرى وار .

۵ مینزله اویازی «چاللی» استانسہ سندن «امام
غزالی رساله سنده زور یا کیشلر وار» ديه اداره گه
امضاسز مکتوب کوندر وچی امام و مدرس حضرتلرینه:
مذکور یا کیشلرنی کوستروب اداره گه یا که «امام
غزالی» رساله سینى یاز وچی غه یا خود ناشرى اولان
«شرق» کتبخانه سینہ خبر ایدو کزنی اوتندک . بو
اوتنوچ اوچونچی هم سوکغى مرتبه سیدر .
۵ اویا شهرندن «تصادف!» ديه یازلمش مقاله حقند
خصوصی مکتوب کوندرلدى .

جواب

۱۶ نچی عدد شورا قاپقاپچینگ ایلکچی بیتندہ
بر جومباق قویلمش ایدی . مین اوزادرا که کوره
اول جومباقنى بولای چیشه من:
«موسقوا ایله قازانده یوق، پتربورغ ایله
اورنبورغده بار»:
بولرنگ آخرنده غى یارتى (بورغ) سوزى
بولور . یا خود بو شهرلرده اولان وقت (Время) غزته
لری مراد بولور .
«تاشقانت ایله اوفاده یوق، آسترخان ایله
سامارده بار» : «اسلام جمعیت خیریه سبى» مراد
بولور . «سیمی ایله فوقانت ده یوق، پیرمه ایله
سمبرده بار» : هنر مکتبى مراد بولسه کیرهک . و «استا
نبول ایله بغدادده یوق، طهران ایله سامارقانت ده
بار» : رصد خانه مراد بولسه کیرهک .
«ترك اوغلو»

هادی افندى آطلاسوننگ نصرالدين افندى
خواجهشى غه هم ده معتبر «ایدل» غزته سینہ و معلم
حسن علی افندى گه حاصلاب یازمش جوابلری آلداغى
نومیرده باصلاچقلردر .

۵ زمان مساعده ایتما دیکندن حمزه افندى اوتوشف
مکتوبى درج اولنمیه چقلدر .
۵ «آداشقان لغتلمز» ، «آتالر هم بالار»
اسملى مقاله لر ، «قز بالا» و «امید» اسمندک شعرلر
اوز نوبتارى ایله نشر اولنه چقلردر .
۵ «خیر الکلام مادل و قل» اسملى مقاله پک طغز
هم ده کاغدننگ ایکی طرفینده یازلدیغى ایچون حرف
جیارغه ممکن دگلدر . اگرده ایکنچی نسخه یازلوب
یبارلور اواسه باصلور .

۵ «دورت اویلى» استانسہ سندن «بزنگ حالر»
اسملى مقاله یبار وچی گه : بو مقاله برنچی ییلغى
«شورا» دن عینا کوچرلمشدر ، شوننگ ایچون
حاضرگه درج اولنماز ، معذور کورکز .
۵ «تارانچیلر» حقنده یازلمش مکتوب اوز نوبتى
ایله درج اولنور .

۵ حج قیلوب قایتوچیلر طرفیندن سویلانمش
خبرلرنی یاز وچی افندى گه : امضا کز کامل اولنمادیغى ،
آدرسکزنى یازمادیغکز ایچون مکتوبکز درج اولنماز .
۵ معلم عبدالعزیز افندى گه : خصوصى مکتوب
یازلدى ، مقاله کز باصلنور .

۵ علاءالدين افندى عرفانوف غه : خصوصى مکتوب
یازلدى .
۵ مدرسه مرجانیده فصیح الدین افندى گه : «آثار»
نگ ۷ نچی جزئی اورنبورغده ، اوفاده «کریهوف ،
حسینوف» کتاب کیبتلرنده ، اورسکی ده «شرق» ده
«طرویسکی» ده «خدمت» ده کوب اولسه کرک .
برنچی جزئی ايسه تارالوب بتمشدر . اوچونچی
چلدى بو کوندن باصلورلق درجه ده تمامدر . بونده

۱ نوپابر ۱۹۱۰ سنه

ذوالعقده ۱۲ سنه ۱۳۲۸

شورادىر والوغ خادىر

بدرالدين سىماوى .

شريك اولارق مبارك شاه منطقى حضورنده تعصيل قىلدى . مبارك شاه ايله برابر حج سفرينه چىقوب ، مكه گه واردىغنده شىخ زىلعى حضورنده اوقودى ، بوندىن مصرغه كلوب ، نكرار سىيد شريف جرجانى ايله شىخ اكمال الدين درسارينه ملازمت ايلدى . اوشبو وقتلرده مصر سلطانى برقوق اوغلى سلطان فرح ، بوندىن اوقوشدىر .

بونىك بعدنده سىيد حسين اخلاطى حضورينه واروب داخل سلوك اولدى و بر نچه مدت تربيه آلدىغىدىن صوك مذكور شىخى طرفىدىن اجازت آلوب آنىك امرينه كوره ارشاد ايجون « تبريز » شهرينه سفر قىلدى .

تيهورلنگ « تبريز » شهرنده ايكن وقتنده عالمر آراسنده دىنى بر مناظره چىقوب ، خلق ايكى فرقه اولدى و حلقى قانغى فرقهده ايدىكى آچىق صورتده آكلاشلاماز درجه سینه كلىدى . ايشته بعض بر عالمر اشارتى ايله تيهورلنگ بدرالدين سىماوىنى چاقروب اوشبو مسئلانى حل ايتىردى . بونىك حلىته ايسه هر ايكى طرف رضا اولوب علمى و فهمنىك عالى و واسع درجهده ايدىكى اعتراف قىلدىلر .

تيهورلنگ نىك اكرام و احسانلرىنه التفات

تصوف شىخلىرىنىك مشهورلردىن ، حنفى فقهسىنىك امتيازلى عالملردىن ، جدى و اشلىكللىك ايله معروف ترك قومىنىك يول باشچىلردىن اولان اوشبو بدرالدين ، محمد بن اسرائىل بن عبدالعزىز اسمنده بر ذات اوغلى ايدى (*).

آنادول ولايتنده « سىماو » اسملى اورنده دنىياغه كلدىكىدىن « سىماوى » ديه و آتاسى قاضى اولدىغىدىن « ابن قاضى سىماوى » ديه و كندىسى هم قاضى اولدىغىدىن « ناضى سىماوى » ديه معروف اولمشدر .

بدرالدين سىماوى ، مشهور ساچوق عائل سندن و خالص ترك اولوب تركى سلطانلردىن غازى خداوندكار زماننىك دنىياغه كلمشىدى .

سىماوى ، صبى ايكن وقتنده اوزىنىك آتاسىدىن تعصيل ايدوب قرآن شريف حفظ ايتدى . يوسىنى اسملى بر عالمدىن عرب لسانىنىك نحو و صرفىنى اوقودىغىدىن صوك علم اوقومق نىتى ايله مصر مملكتنده سفر ايتدى . بونده ايسه سىيد شريف جرجانى ايله

(*) فلم ياكلىشوى سىبىدىن « كشف الظنون » ده بونىك آتاسى محمود بن اسماعيل ديه يازلهشدر . تصحيح قىلارغه تيوشنى .

اينمكسز بن ، بدر الدين سيماوى « تبريز » دن كندى و « بدليس » شهرى آرئلى تكرار مصرغه واردى . اوشبو وقت اوز اورينه بونى اوطورتوب شىخى حسين اخلاطى وفات ايندى . اوشبونده بر مدت طورديغندن صوك « حلب » ، « قونيه » شهرلرينه سياحت قىلدى و بوندن ده « ساقز » جزيره سينه واردى . « ساقز » نك پادشاهى اوشبو شىخ دلالتى ايله اسلام ديننى قبول ايندى و مريدلرى جمله سندن اولدى . بوندن « ادرنه » شهرينه كلى . آنا آناسىنى اوشبونك سلامت حاللرنك نابوب كورشدى . موسى چلبى سلطانلقى وقتك بدر الدين سيماوى قاضى عسكر نصب اولنمشىدى ، فقط چلبى محمد ، موسى اوستينه كلوب غالب اولديغندن برادرى موسى نى قتل ايندى و بدر الدين سيماوينى اهل و عيالى ايله برابر « ازنيق » شهرنده حبس ايندردى .

شىخ ايسه حبسدن قاچدى و تاتار خانلرينه وارمق فصدنده ايكن بعض بر دوستلرينك نصيحتلر- ينه كوره بو مرادندن كيرو دوندى (دشت قپچق خانلرينه التجا قيلورغه قصد ايلهش اولسه كرك) و روم ايلي ولايتنه كندى . بونده ايسه اوزينك يارا- نلرى ، شاگرد و مخلصلى اطرافينه ييغولديلر . دنياوى بر منصب و ياكه كوبى آرمى مال قابىق فصدى ايله بعض بر خائنلر شىخ اوستندن : « اكرده بو كوند بونك فوتى صندراماز ايسه ، تيز وقت ايچنده حكومت كه فارشو چيچاقفنده شهبه يوق » ديه سعابت اينديكلرنده سلطان محمد چلبى بونك اوستنه عسكر يباروب طوندردى و حضورينه كتور- ديكنده حيدر اسمنده بر عجم عاليمينك فتواسى ايله باشى كيسلدى .

بدر الدين سيماوى مريد تربيه اينديكى حاله علوم ظاهردهن هم درس اوقونور و اسلام دينينك كوب ناعدهلرى اصلندن منحرف اولديغنى شاگرد لرينه تلقين قيلور ايدى . عموما بوكا منسوب تعاليمات اوشبوندىن عبارتدر :

« الله تعالى حضرتى دنياى انسانلرغه بخش

اينمش ، يرده اولان بايلىق و بتون محصولات آدم اوغللرينك مشترك حقلر بدر ، انسانلر مساويدرلر ، برينك بايلىق ييغوب ده ايكنچيسينك محتاج آچ و بالانچاق فالهقى الله تعالانك رضالغينه خلافتدر ، يردن حاصل اولان خزينه و بايقلر هر برى آدملر آرا- سنده مشتركدر . الله تعالى قانونلر قويمش و آندن فائدهلنه بيلور ايچون عقل و اذعان احسان اينمشدر . اوزينك عقلى دائره سنده هر كيم الله تعالى نك امر لرينى قبول اينمك ايله بور چلودر . برينك محيطى ، ايكنچيسينك اعتقادينه بيكره مادىكى سببندن آنى اوز اعتقادينه مجبور قيلمق الله تعالانك مقصدينه مناس- فيدر . فكر و وجدان ، طبيعت محصولى اولديغندن جبردن اميندر . بذا عليه اسلام ، خريستيان ، يهودى و مجوسى هر برى الله تعالانك بنده لريدر . بتون آدم بالالرى بربرينه قارنداشلر اولوب آرالرنده دوستلق و محبت اولورغه تيوشلى . اوزلرينك اخلاط و محبتلرى سببندن كونلرنك برنده باطللق مغلوب و حقلق ده غالب اولاققدر ، بو سايبه ده ، مطلوب اولان طوغريلقى تاوشسز و رنجشسز ميدانه چيچاق- چقدر . يوقسه دشمنلق و تعصب اوزرنده دوام ايد- لديكى تقديرده باطل ايله حقلقنى بربرندن آيرمق ممكن اواميه چقدر . كيم طرفندن اولسه ده الله تعالى مرادينه خلاف اولان امرلرگه اطاعت اينمك درست دگلددر . اسلام حكومتلرى ، زمان سعادتده اولديغى كى ملت طرفندن انتخاب قيلنورغه تيوشلى . ظلم سببى اولان سلطانلر ، خانلرنك اسرافارى ، تيوشسز يرده محاربه اينمكلرى و آدم قانلرى نوكمكلرى هر برى ظلم و تغلب اولوب تكيه لر ، درويش و ايشانلر نك كوبسى ظلم و استبداد فوراللريدر . هر كيم حرى اوزرنده اوز فكرنده و اوز مسلكنده بوررگه و كورشيسينك اعتقاد و مذهبده اشى اولمازغه تيوشلى . اهالى ، الله نك قانلرى اولوب دنياده راحت ياشامك و بالالرينى تربيه قىلوب مال و عرضلرى ايله بختبار اولمقنى ايستدرلر . بونلرنى الله تعالى - حيوان كى اشلارونلر و طريشسونلرده بار تابد قانلرينى كوچلر

آلماشدر. مریدلری، صوغش وقتلرنده، سیناغوغ و کلیسه لرگه احترام قیلدقاری حالده یالقاو لقتی اوزلرینه هنر ایدوب آلدقاری ایچون تکیه لوده طوروچی در ویشلر، مناستیرلرده باتوچی ره یانلرغه حرمت کوسترمالار ایدی. طریق یی بروسه، قوییه، آیدین ولایتلرنده، سافز و کرید جزیره لرنده شهرت تابهشدر.

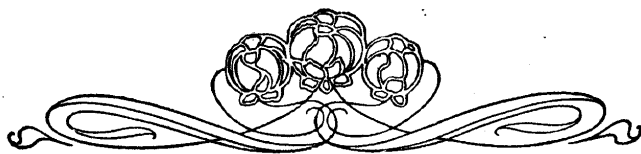
سیماوینک مشهور اثرلری بونلردر: (۱) مسرة القلوب. تصوفده. (۲) لطائف الاشارات. حنفی فقهسی عقنده اولوب «ازنیق» تورمه سنده وقتنده تصنیف ایتمشدر. (۳) جامع الفصولین. حنفی فقهسنک مشهور بر کتاب اولوب ایکی جلدده طبع اولندی. کندی عصرنده اولان حکومتنک تضییقاتنه مجبور اوله رق بونک عقنده، سامی بک: «طبعی الحاد و فساده مائل اولوب خلقنی اضلال ایتدی» مضموننک بر سوز سویلهشدر. اما دستور سوکنده تألیف ایتمش بر اثرنده مؤرخ محمد مراد افندی: «بو کونگی انقلاب عقنده اولان مجاهدلرنک دفترلری یازلنور اولسه اک باشینه شیخ بدرالدین سیماوی رحمه الله حضرتلرینی یازمق لازم کلور» دیمشدر. بدرالدین سیماوینک شهید ایدلدیکنی سویلا- دیکی برده، معتبر مؤرخلردن بری: «بونک اولدر- لمکی شریعت و دیانتنک شرک و ضلال غه غلبه سی اوله قدن زیاده تکیه لرلرنک مکتبلرگه، جهالتنک علم گه، یالقاولقنک اجتهاد و غیرت که، باطللقنک حلق غه غلبه سی اولدی» دیبور.

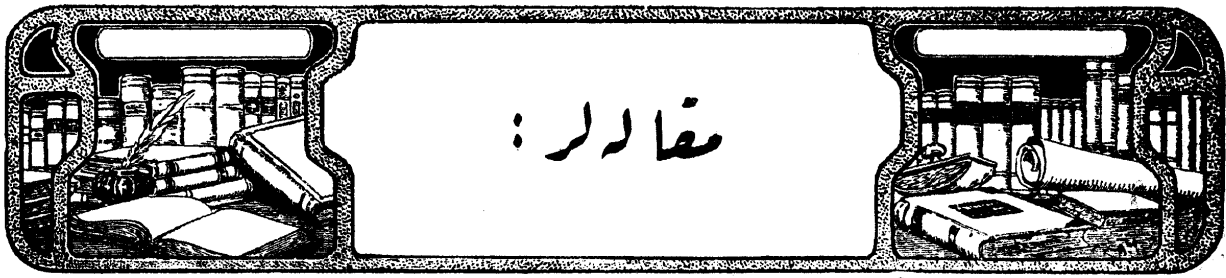
شیخ حضرتلری ۸۲۳ (۱۴۲۰) تاریخنده شهید اولمشدر (رحمه الله تعالی).

و حبله کارلر آلوب شونک سایه سنده راحت ایتسونلر، دیه دگل بلکه هر کیم اوز کوچی و اوز کسبی ایله گوزل عمر سورسون دیه یاراتمشدر». ایشته ایشان حضرتلرینه منسوب تعلیمات عموما بوندن عبارتدر. تیمورلنگ ایله یلدرم بایازید نزا- علری حقنده خلقلرغه اوشبو روشده نصیحت ویرر اولمش:

«عثمان اوغللری ایله تیمورلنگ آراسنده دشمنلق چیقوب، اوزلرینک اوز سوزلیدلکری سببندن اشلرینی قلچدن باشقه حل ایته آلمادیلر، ایدی وارسونلر اوزلری ایکیسی صوغشسونلر، بزگه بونک تعلقی یوق، بوشی مملکت یا که دین نزاعسی دگل بلکه بالکنز ایکی تیسکاری کشینک نزاعلریدر. بونلر ایکیسی صوغشسونلر، بز بوندن بی طرف طورغه تیوشلی. بز، اوز اشمزنی اوزمز بیلورمز، اللهنک قرآنی و رسول اللهنک حدیثی بزنک ایچون کایدر، شونلرغه بنا قیلوب اوز کونمزنی اوزمز کوررمز، اوز آرامزده عدللك ایله حکم قیلوچی بر قاضی تابارمز، بزگه تیمورلنگ هم عثمان اوغلینک هر ایکیسینک ده لزومی یوق. الله تعالی انسانلرینی بربرینک قاتلرینی آغزر ایچون دگل بلکه محبت و دوست طورر ایچون یاراتمشدر».

بدرالدین سیماوی طریقنده هر کیم اوز رز- قینی اوز قول کوچی ایله تابارغه بورچلی اولوب کشیلرگه اشانوب طورمق و باشقه لرلرنک ماللرینه طمع ایتمک زورعیب ایدی اوشبو سببندن کندیسی اوز قول کوچی و اوزینک حلال کسبی ایله کون کچروب مریدلرندن و باشقه لرندن صدقه فلان

مقاله لر:

زاهدلرمز، تقوالرمز .

ایسه بونلرغه مداهنه قیلورلر. بو بلا بتون ممالک اسلامیه نی استیلا ایتمش . بونک سببندن بتون اقوام متمدنه اسلامیه نك فقط آدلری نلدرده قالمش ، وقایعی آنچی تاریخدرده اوقورمز . یقین زمان لرده تونس ، جزائر نه حاله کرمش ؟ نه دن فرانسه دولتنگ اداره سنه کچمش ؟

بونجه ممالک ؛ بونجه اقالیم . . . هب بو اتفاق سزلی یوزندن محو اولوب کیندی ، اتحاد یوق . قوه اسلامیه نه دن تنزل ایدر ؟ چونکه اتفاق یوق . الک بیوک مهارتمز تفرقه چیلیق در . اتحاد ایدرک ترقی به چالشق بزه یوق . بر آز اوزمزه بر فوت حسن ایدر ایتماز آل سکا بر فرقه ، آل سکا بر تفرقه ؛ آیرلماق آسان فقط نتیجه سی قورقولی . اتحاد مشکل فقط صوکی خیرلی . هر شیده جدیت و فعالیت لازم . قوری دیندارلیق پاره ایتماز . هر معدننگ باشقه باشقه اهمیتی وار ، هر برینی ایشلامک تیوش ایدیکی پیغمبرمزننگ حدیثی ایله ثابتدر . لیکن سن بوننگ ایله عمل فیله چیق برده کشتی فولنده حاضر اولاننی تارتورغه غیرت ایت ! دوستلق بومیدر ؟ خلقلر ، توپرافنی یون اورنینه تتوب معدن ایزلاسونلر ، اما سن قولکی صوزده طور . . . بو اشن لایقه بیدر ؟ پاره لر چیتلرگه کیتوب طورسون . بو بولنگ آخری نه اولاق ؟ . . .

بیگلرچه امرار وار ، هیچ برینی کورمه . الله نك ، پیغمبرنگ امرینی بیلمه ، نتیجه سی نه اولور ؟ دینه ده ضعف کلور ، دنیاغه ده ضعف کلور . دنیا کیتسه شبهه سز دینه کیتار . انسان احتیاج ایچنده اولورسه خاوص قلب ایله عبادت ایده بیلورمی ؟ حاصلی : « خیرکم من لم یترک دنیاه لاخرته ولا

استانبولده بو کون الوغ عالملردن سانالمش اسماعیل حقی حضرتلری طرفندن جامع شریفده سو- یلانمش بر وعظ صورتی استانبول مطبوعاتندن آلتوب بو برده «شورا» اوقوچیلرینه عرض قیلنده در : اسلاملر ایچنک بر فرقه واردرکه « بزگه یالکوز آخرت لازمدر ، باشقه هیچ شی کرکماز » حیه اوز لرنجه زهد و تقوالق یولی طوتارلر . بونلرنگ بو یولی طوغرو یول دگل بلکه یالقاوالق بولیدر . بونلر قاشنده طریشمق و قرانمقنک اهمیتی یوق ، فولده نه اولمه شول یتار ، بونلر گویا توکل و قناعت ایدرلر ، حالبوکه اوزلری توکل و قناعت نه در ، بیلمازلر . اسلامیت حاشا عطالتی قبول ایتماز . رسول اکرم افندمز : « اطلبوا الرزق فی خبایا الارض » بیورر . قرآن کریمده ده : « هو الذی جعل لکم الارض ذلولا فامشوا فی مملکتها وکلوا من رزقه » بیورلمشدر . الله تعالی : « رزقکزی طاغالارنگ توباسنده برلرک توبنه ایزله کنه » دیورر .

یالکوز صنعتله ، ایگون ایله کفایت ایتمه کز ، رزقکز یرنک دینه لرنددر . اصل ثروت ملیه و تر- قیات بر چوق معدنلر ایشلاتمک ایله حاصل اولور . بر استنبه هر نوع معدن وار . بونلر یرنک توبنده طورلر ایسه نه فائده ؟ الله تعالی عبثی یاراتمش ؟ « وانزلنا الحديد فيه بأس شدید و منافع الناس » بیورمش . تیمرنی مدح ایدر ، تیمر اولمازسه هیچ بر صنعت اولماز . تیمرنی بن یاراتدم ، آنی بر آستنک یرلشدیردم . آنده قوت عظیمه وار . جماعتنگ منافعی انکله فائدر . اول برده باتماسون ! ایشته زاهدلرمز بویله سویلارلر ، باشقه لری

آخرته لدنياه ولم يكن كلا على الناس» حديث شر-
يفي ده مشهوردر. افنديمز بيورر:

«رزفكزنى غيرينك ضررنده ايزلمه كز، فقرانى
ايزوب ثروت صاحبي اولماغه چالشا كز. رزفكزى
معدن كشفيله حصوله غيرت ايدكز. يرلرده، مالغلر
نك توپاسنده آفتار كز.»

فقط يرك آستنگى دفينه لرنى ايشلاتمك ايچون
شرطلر وار - معرفت، ثبات و جدبت لازمدر.

شيمدى بر كره دوشونهلم: ممالك اسلاميه نى
سگز يوز سنه دن برى استيلا ايدن آفتارى ملاحظه
ايدلم! قوجه اندلس دولتى نه اولدى و نه حاله
كادى؟ صوكره آسيا جهتي او بخارالر، او سمرقند
لر، طاشكندلر... ايشته لايعد ولايحصى ميليونلر چه
نفوسنك مسكنى حدسز عالملر نك منشى اولان
بخارا، مرو شهرلرى... آسياى وسطايه طوغرو
كيت بوكون باق نه حالته كمشلر. نيچون بو حاله
كلمش؟ صوكره طاغستان جمعيتى نصل محو اولدى؟
قريم، قازان بوقدر تاتارلر، تونس جزائر مصر...
صوكره او بوسنلر: هرسكر! بونلره نه اولدى؟ نه
حاللره كادى؟ جملهسى اتفاسزلقدن جملهسى اسارت
بلاسى.

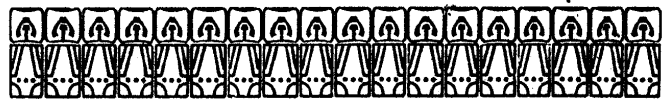
بعضيلرى ديرلر: نه مه لازم دنيا؟ بوراده
فاله چق دگلمز. بوكون يارين قيامت قوپاچق.
لكن بونلر على الاكثر بالانچيدرلر. قيامتى بوتون
امتدك كوز او كينه كتورمك دشه: لمقدر. ترقى به مانع
اولمقدر. واقعا قيامت ياقيندر. اما نه قدر؟ اللى
بيك سنه مى، يوز بيك سنه مى صوكره بوراسى آشكار
دگل. بوگونه فكرلر ايله آلمش بر جماعت اوز
اوزينه دييور: «البت بويله اوله چقش. حكم
زمان ايمش مسلمانلر ازيله چكش!» بونى دييوبن
هيچ بر ايش گورمز، چالشماز! بو كاده و بو يالقوا
لققه ده «توكل» و «قناعت» دير. لكن قناعت
بومى؟ قناعت ديمك، عالمك مالنه حرص ايتمه مك،
نصيبه قانع اولمق، چالشمق و قسمت نه ايسه
آكا راضى اولمقدر. «نه ايچون آنده وار، بنده

يوق؟» دييوبده كيمسه نك مالنه حسد ايتمه مك
ايشته بودر قناعت! يوفسه مسكنت، ذلت ديمك
دگلدلر. اسبابى حاضرلا دقن صوكره الهه توكل ايت
«ان تنصركم الله بنصركم» اگر سز طريشور اولسه
كز شمول وقت الله نصرت ايدر. پيغمبر افنديمز
بالذات كنديسى ده چالشديلر، هر بر زحمته فاقلاندر
يلر و بزه اخلاق درسى ويرديلر. اگر دعا ايله
ايش بيتسه پيغمبرنك دعاسندن بيوك دعامى اولور؟
صوغشلرغه واررغه نه حاجت وار ايدى؟ اوپوردىغى
يردن اللرينى كونارر دعا قبلور. همان دشمنلر
يره باتار ايدى. بويله مى ايتدى؟ انسان چالشمق
مأموردر.

حديث شريفك: «خيركم من لم يترك» بيورر-
لور. يعنى ايچكزده خيرلى اولانكز الله نك پيغمبر نك
سودبكي قوللر و ايكي جهانده مسعود بختيار اولانلر
اول كيمسه لدر كه آخرت ايچون دنياى تاشلامازلر،
دنيا ايچون آخرتنى قويمازلر، بلكه ميسى ايچون
ده طريشورلر. چونكه آخرت سعادتى، دنياى يقبله
اولماز، بلكه دين و وطنرغه خدمت ايله اولور.
بويله اولان كيمسه اوز سلامتى ايله برابر بتون
بلاد و ممالك اسلاميه نك ترفيسنى آرزو ايدر.
يالكز اوز منفعتنى توشونماز.

بعض آدملر دييورلر: «بزگه آخرت لازم،
دنيا نه مزگه لازم؟» بالقاولق ايدرلر. ايشدن
چكيليورلر. خائنلرگه ميدان ويررلر. نه قبلورلر؟
كيمي «مشهد» كه كيتار، كيمي مكه گه هاجار،
بعضيلرى ده اوز اونك اوپورلر. منسىلكن بوش
بوشنه طورمقدن قوه فكر بوشنه عاقل بر حاله كور
ايسنه مكدن باشقه شغللى اولماز. حطبوكه هر
انسانك القدن بر ايش كنور. جسمنى، فكرنى
ايشلاتملى. ايش كوچنى ترك ايله كوشه انزوايه
چكيلمك هميتسزلكدر. اوز كچينه چگنى ناميسن
ايدوبده بر گوشه گه چكيلمك مذمومدر. بو كيمي
انسانلر جمعيت بشريه دن صاييلماز. آنلرغه «انسان»
لفظنى اطلاق ايتمك عبثدر. زيرا بونلرنك نه

جسما نہ فکرا انسانلقده بر علاقہ لری بوقدر. آنلر بو جمعیت افرادندن حساب اولنمازار بر شی که، وارلغی بوقلغی برابر در. آکا بر آد ویرمک عبث در هر کیم قواندن کلدیکی قدر چالشمالی. بعضی یالقاو آدملرده واردرکه: «بایلردن آلدیغم زکات و صلفه لر ایله کون کوررم» دیه اصلا سعی ایتماز بلکه آنک و بونک صدقه سی ایله کچینور. معیشتنی مسلمانلر حسابنه قیلور. بونلرده مذمومدر. هر کس چالشمالی و کندی معیشتنی تأمین ایتمه لی. عاجز قالورسه اول وقت مسلمانلر اوستنه صالنور. ایشته بزم بر چوقمزهده مع التأسف قوری دیندارلق دعواسی واردر. ترقیات اسلامیه که دائر هیچ آرزوسی بوق بلکه شرعی ترقی ترقی که غیر مساعد کورر. بونلر واقعه اسلام دشمنلرینک دعوالرینی تقویه ایدرلر. کیمبسی حرکتی ایله و کیمبسی سوزی ایله مساکینی و اعتقادینی کوسترر. قوری دیندارلق ایله دین که خیانت ایتمک ایشته نام بو فرقه ده در. آنلر آخرت فکری و ذوق دینی ایله - گویا شول قدر آلمشملرکه بونک خارچنده بر مطلب بوق ایتمش، دنیاچه ترقی عبث ایتمش، دیرلر: بن الله آدمی یم، بن آخرتسی سوه رم. حالبوکه اوزلری دنیانی بر ساعت اولسون فکولرندن چیقارا آمازلر!!

اجتماعی و ادبی مسئله.

اسلام شریعتنده طلاق.

(المؤید جریده سندن مقتبس)

ایرلر، خاتون آلدق لری وقتده اطاعتلی، ایزگی و اوز طبیعتلرینه موافق خاتون تابوق حقنده اجتهاد ایتهلر. خاتونلر و قزلرده اوزلرینی مرحت ایل تر بیه قیلورلق ایرلرکه طوغری کامکارینی برنجی مقصودلری

ایدوب طونالر. هر ایکی طرف بو طوغروده نه قدر طریشور ونه قدر آرزو قیلور اولسه ارده بر برینه موافق کلمگان نکاحلر اولور و ازدواجدن مقصود اولغان الفت، محبت و رفیق حیات کبی شیلردن معروم قالورلر. شفقت، بر برینه مرحتلی اولوق کبی فضیلت یرنده آرالرنده دشمنلق اورنلاشور، هر ایکی طرف بختسز اولورلر. بو ایکی کیمسه دن تشکیل ایدلمش عائله شول حالنده دوام ایده چک اولسه لر دنیا نک راحتنی کوره آمازلر.

ایشته اوشبو کبی ضرورت اولدیغنده اسلام شریعتی ایر ایله خاتون آراسنده «طلاق» ایله ایرلشورغه رخصت ویرمشدر.

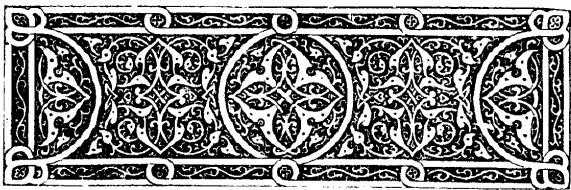
طلاق، اسلام فاشنده یغشی نر سه دگل. درست اولسه ده مبعوض و مکروهدر. هر بر طبیعتی سلامت اولان، وجدانلی، مرحتلی کیمسه بوندن نفرت قیلور. فقط ایکی بختسز نک، بوندن صونک بختلی اولوق امیدلری کیمسولدیکندن صونک اجتماعی بر ضرورت اولدیغندن، شریعت جائز کورمشدر.

طلاقدن مقصدمز تعلیلدن باشقه بر برینه حلال اولمیه چق صورتده بائن طلاق مراددر. اوشبو طریقه طلاق، ضرورت اجباری سببلی درست اولسه ده اسلام شریعتی ادبی جهندن بوکا اوشبو بیش قات ایشک قویمش وشونلر آرقلی بوررکه بیورمشدر.

(۱) آرالری، نه قدر بوزولور ایسه ده، ایر ایله خاتون اخلاص کوکللری ایله صبر قیلورغه و آیرلمقده اولان ضرر فائده لری میراندن اونکاررکه تیوشلی. احتمال که بونک سببندن اوزلرینک یا کلسد. قلوبنی آکلارلرده آرالرنده الفت حاصل اولور. فی الواقع ایکی بر برینه چیت آدملر برکه فوشلدق لرنده بر برینک خلق و طبیعتلرینی آکلاب یتمادیکلری سببندن منافرت حاصل اولور ایسه ده بر آز تحمل و صبر هم تجر به صوکنده بو منافرت اورتادن کوتارلور. اوشبو قدر صناشوب فارامازدن، صبر ایتمازدن مقدم آیرلشوب قویمق فائده سز بر اش اولور. خلاصه: آراده منافرت حکم سوررکه باشلا دیغندن صونک ده

طلاق حقدہ اسلام شریعتی طرفندن قویلمش قاعدہلر، ادبیلر اوشبودر. ایمدی هیج یوق بهانهلر ایله خاتونلرین طلاق ایدوچیلر یا که بر یولی اوج طلاق فیلوچی مسلمانلر کوب اولسه بونک قباحتی شریعت که عائد دگلدر. بلکه بو طوغروده شول آدمیلر اوزلری همده نکاح و طلاق اشلرنی اجرا فیلوچی محکمه لر، قاضیلر و حاکملر مسئول اولورلر. بو مسئلهنی یغشی آکلارغه تیوشلی.

«المغربی»

عرب مدنیتی و آمریکا.

تاریخ. عربیلر. مأون. آرسطوڭ سیاست کتابی. مقلیه، ادیسی. کوندو. المغرورین. اسپانیولار. فریستوف قولمب. اندلس. ابن غانم.

بیوک عالملر حاضر اولان زور بر جهیتده، مصر عالملرندن احمد بک زکی افندی اوشبو مضمونه علمی بر خطبه سویلمشدر:

«تاریخ» سوزی عربجه دگل. حضرت عمر، خلیفه لنگی وقتنده ابو موسی الاشعری که بر مکتوب بیاروب، شعبان آبنده یباردیکنی یازمش ایدی. ابو موسی الاشعری «بو مکتوبنی فانعی شعبانده یازمشیدک؟» دیه حضرت عمر دن صورادی. حضرت عمر هر وقت اولان عادتینه کوره مشورت ایچون صحابهلرنی جیوب، نرسه لرنک و قتلرینی بیلور ایچون بر بیلگو کرک اولدیغنی سویلادی. مجلسک فارسلردن اسپر توشوبده صوگره مسامان اولمش «هر زمان الملک» لقبنده بر فارس عسکر باشلغی حاضر ایدی بوذات اوزلرنده (ایرانده) اولان تاریخ اصولنی سویلاب بزلرده بوکا «ماه روز» دیورلر، دیدی. ایشته صحابهلر اوشبو اصولنی استعمال ایتکنی مناسب

بر قدر وقتلر تجربیه ایدوب طوررغه تیوشلی. (۲) صبردن فائده کورلماسه، همیشه مشقت و حسرتدن باشقه نرسه اولماسه بو وقتنده اشنی فاضی غه مرافعه فیلوورغه تیوشلی. فاضی ايسه هر ایکی طرفدن یغشی برر کوکلی آدمنی «حکم» تعیین ایدوب مفکور ایر ایله خاتون آراسنده اولان منافرت و محبتسزلکارنک سببلرینی اینه سندن بیینه قدر نچکه لب نیکشورتور، عیب قایو طرفده ایدیکن آکلاب بتردیکارندن صوڭ «حکم» لر، مصالحه ایچون طریشورلر. احتمال که اوشبو وقتده عیبلی طرف اوزینک عیبنی آکلاب اوکئور و صلحغه رغبت ایدر. (۳) اوشبو «حکم» لر اجتهادی سببندن ده صالح فیلشورغه امکان اولماسه بو وقت برنچی دفعه اولهرق ایر، بر مرتبه طلاق فیلوب خاتوننی فورقتوب قارار. اوشبو بر طلاق صوکنده ایر ایله خاتون ایچون استقبال فایغوسی کرسه کرک. «ایمدی طالعهز نیچوک اولور؟ بالالر نه حالده فالورلر؟ بوندن صوڭ کبملر ایله دنیا کونار که طوغری کیلور؟ آخری خیرلی اولورمی، یوقسه بوندن ده یمان حاللر که توشلنورمی؟» کبی سؤالر کوکللر که کوب کینار و احتمال که عائله وبالالر حرمتنه اولگی دشمنلقلرینی عفو فیلشوب چن کوکللرندن کیلشورلر و اولده اولان جور و جفالر ایچون اوکنشورلر و بر برینه اڭ صادق اولان عائله لر جمله سینه کررلر. بوندای حاللر نڭ کوب اولدیغی تجربیه فیلمشدر. بوندن بر فائدهده کورلما-دیکی تقدیرده:

(۴) ایکنچی دفعه طلاق فیلور. احتمال که برنچی طلافده اولمغان اثرلر اوشبو ایکنچی طلافده کورلورده بر بری ایله کیلشورلر. بوندن هم نمره اولماسه اوچونچی و اڭ صوڭ دفعه اولهرق:

(۵) اوچونچی مرتبه طلاق فیلور. ایشته بو وقت بونلر بر برینه چیت اولورلر، حتی یاڭی نکاح ایله ده قوشلورغه ممکنک اولماز، مگرده شریعتده معلوم اولان قاعده لر ایله تحلیل ایدلسه گنه ازدواج ایته آلورلر.

کوردیلر (دیمک تاریخ استعمالی اصولنی صحابه‌لر، ایرانیلردن آلدیلر، ظاهر شریعت‌که خلاف دگل اصوللرنی کیمدن اولسه‌ده آلورغه یاری ایمش)، فقط تاریخی هجرتدن اعتبار ایدونی مناسب کوردیلر و شوکا قرار ویردیلر. ایشته «تاریخ» سوزی بر قدر اوزگرتولر ایله «ماه‌روز» دن آلمشدر.

ایسکی امتلرده تاریخلر تاشلرغه یازلنده‌در ایدی، بو حال مصریلر و بابل قوملری و باشقه‌لرده کورلور. کاغدلرگه یازلوب‌ده حفظ ایدلنور ایدی.

عربلرنک ائک ایلك أشلری شریعت علملری ایله شغللنمک اولدی. صوکره مأمون خلیفه زماننده یونان فلسفه‌سی ایله شغللنورگه کرشدیلر، مأمون، اوزی فتح ایندیکی شهرلردن ایسکی اثرلرنی ایزلاتوب آلور و ترجمه ایندرر ایدی. ارسطاطالیس‌نی عربلر «معلم اول»، افلاطون حکیمنی «معلم آلهی» دیه شهرتلندر دیلر. آرسطونک «سیاست» اسمنده بر اثرینی تابوب عربجه ترجمه ایندیلر. عربلر، آرسطو اثرلرنی آیروم صورته یارانالر ایدی. سیاست کتابنی ایزلب تابولرینک حکایتنی مؤرخ ابن خلدون ذکر اینته‌در.

مأمون زمانه‌سنده عربلر غایت ترقی اینتمشدر ایدی. بحر ایض بونلرنک ممالکتلری اورتاسنده بر کول بولوب فالمشیدی. صقلیه (سچیلیه) بونلرنک بر ولایتلردن اولوب، مسجدر، مکتبلر، کتبخانه‌لر ایل طولمشیدی. صوکره بو ولایت بونلرنک قوللردن چیقتی، بونده روچار اسمنده بر کیمسه پادشاه اولدی. اوشبو روچار وزیرلرنی مسلمانلردن قویار و هر بر علم، هنرنی عربلردن آلور ایدی. ابن خلدون مقدمه‌سی روشنده عرب لسانی ایل اوشبو روچار اسمینه «نزهة المشتاق فی ذکر الامصار والاقطار والبلدان والجزر والمدائن والافاق» اسمنده بر کتاب تألیف ایدلمشدر. روچار پانینه هر وقت عرب عالملری جبولورلر ایدی. مشهور عالملردن اولان شریف ادریسی بونلرجه‌سندن اولوب «نزهة المشتاق» بونک اثریدر. شول عصرده تألیف ایدلمش جغرافیا

کتابلرینک ائک گوزلی‌ده مذکور کتابدر. اسپانیا عالملردن «کوندی» اسمنده بر مؤلفنک اثرنی مطالعه اینتم. اوشبو اثرنده کوندی: «اشبونه شهرنده اولان بر قبیله‌دن سکسان قدر یاش عربلر جبولوب یگی بر یر تابار ایچون دیه کمه‌لر ایله محیط دیکزینه کروب کتدیلر و بر قدر کونلر یوروب فایتدقلردن صوگ پک کوب عجب نرسه‌لر سویلر اولدیلر. خلقلر بونلرنی - المغرورین - دیه وترکک اینته طورغان اوراملرنی - المغرورین اورامی - دیه آتادیلر» دیه حکایت اینته‌در.

شریف ادریسی طرفندن یازلمش اثرنک بوندن دورتیوز ییل مقدم بر فرانسوز طرفندن ترجمه ایدلمش فرانسوزچه‌سی دنیا یوزنده اولسه‌ده اصل نسخه‌سی حقدنه آرامزده معلومات یوقدر.

شریف ادریسی اوزینک اثرنده دیور: «المغرورین، اشبونه شهرندن قارانغو دیکزگه کروب کتدیلر، بونلرنک اورنلرینه اشبونه‌ده - درب المغرورین - دیورلر (خطیب احمد بک زکی افندی اوشبو شهر و اوشبو اورامنی باروب کوروب یورمشدر)، بونلر جهله‌سی سکسان کشی ایدیلر. محیط دیکزنده اونبر کون یوردکلری صوگ بولانق همده ناچار ایسلی وقارانغولرغه اوچرادیلر. اوزلرینک آداشوب تلف بولولردن قورقوب فایتور ایچون دیه کمه‌لرنی بوردیلر و شوندن یراق دگل یرده بر اوپراوغه باروب چیقدیلر. بو اوپراوده قویلر پک کوب، اما کتوچیلری یوق ایدی. بر قوینی طوتوب صویوب پشرگانلر ایدی، لکن اینی پک اندتسز اولدی، بوندن کیتوب اون ایکی کون یوردیکلری صوگنده دخی بر اوپراوغه اوچرادیلر. بونده ایسه عربجه بیلوچی بر کشی، بونلری پادشاهلرینه آلوب واردی، بونلر کوردیکلرینی اوشبو پادشاهغه سویلادیلر. بر قاچ کونلر قوناق ایندیکندن صوگ پادشاه بونلرنک کوزلرنی باغلاب ییل اوکغاینه دگز ایله آغزوب یارتدردی. شول حاللرنجه صو اوستونده بیش کون یوردیلر. بوندن صوگ بربرلرگه طوغری کیلوب

وقت پاراخودلر بر برینه اوچراشوب برلشهر .
المغرورین بوندن صوگ «مادیرا» اوطراوینه چیقمش
اولار . اشبونه دن چیقدفلری ایله اونبر کونده
«آسور» اوطراوینه وارمش اولار . اگرده آنلر
کمهسی کیمی کبهر ایله وارلسه اوشبو کونمزده هم
اونبر کونک مسافه در . فقط بر برلرنک : «بزم
یرمزدن اشبونه ایکی آیلق مسافه در» دیدیکلری
مبالغه لیدر . اوزلری درست بیلما دیکلرندین شویله
خبر ویرمش ، یا خود طوقتاب استراحت ایده چک
یرلرنی اوشبو حساب ایچینه قویمش اولورلر .

عربلرنک خیاللرندره آمریقا وارلقی یورمشدر ،
بونده سوز یوق ، فقط عربلردن آمریقاغه واروچی
اولمادیمی ؟ بن ۱۹۰۴ تاریخده استانبولده بر نفیس
کتاب کوروب محبت ایتدم ، زور فولده اون آلتی
بیت اوشبو اثردن کوروب آلدیم . صوگره اوشبو
کتابدن فوطوغرافی ایله نسخه آلورغه موفق اولدم .
بونک ایچون طومش مصرفم فائده مه بناء پک جزئی
بر شیدر . جهلهسی آلتمش آلتون اولدی (روس
آقچه سیله آلتیوز صوم) . بو کتابنک اسمی «العز
والمنافع للمجاهدین فی سبیل الله بالمدافع» در .
بو کتابنک ایکنچی بر نسخهسی «ژیانا» ده اوچونچی
و دورتنچی نسخه لری الجزائرده وار . ایچنده هندسه
رسملری وار ، غایت گوزل و محکم اشلانمش .
کتاب ایسه اندلس عالمرندن ابن زکریا طرفندن
عجمی لسان ایله یازلوب ابن القاسم الاندلسی طرفندن
عربچه گه ترجمه ایدلمش . اوشبو کتابده بویله
یازلمشدر : «اسپانیوللر ، اندلس ولایتنی ضبط ایدوب ،
خواجه بولدقلرندن صوگ ، کوچوب کتکانلرندن فالمش
عربلرنی جبرلرگه و ظلم ایلرگه کرشدیلر . بر قدر
عرب بایلری ، فالمش عرب ذریتلرنی صاقلامق و بر
کون وقت کتوروب کیمو اسلام فولینه فایتارمق
نیتی ایله اندلس ولایتنده طورلر ایدی . فقط
اسپانیوللر بونلرنی خرستیان اولورغه کوچلی باشلادیلر .
بناء علیه بو عربلر جنوبی فرانسه ، شمالی آفریقاغه
تارالورغه مجبور اولدیلر . بونلر کتدیکلری ایله

اشبونه نک قانقی طرفده ویرانمی ایدیکنی صوراشدیلر .
بربرلر - اشبونه بوندن ایکی آیلق مسافه ده - دیه
جواب یردیکارنده ، عربلر - واسفا! - دیدیلر . ایشته
شول اورن «واسفا» دن منحرف اولارق - سفا -
آنالدی .

بوندن معلوم اولدیغینه کوره المغرورین اونبر
کون واردقلرندن صوگ ۱۴۳۳ تاریخده «آسور»
جزیره سینه و بوندن ده «زور» جزیره سینه چیقمش اولار .
یونان مدنیتی ایله بو کونگی آوروپا مدنیتی
آراسنده عرب مدنیتی واسطه اولمشدر . بونده ایسه
شبهه یوق . فقط فیمتلی اولان عرب اثرلری اسپانیوللر
طرفندن ، ثوابلی اولمق ظنی ایله اولورده یاندرلوب تلف
ایدلی (عربلر اندلسدن چیقدفلری صوگ) .
آوروپالولر اوزلری بتون علملرنی اندلس اسلام
«کلیه» لرندن آلدیلر . پاپاسافستر و ایکنچی بر پاپا
اندلس مدرسه سنده اوقومشدر ایدی .

قریستوف کولمب نه اشلادی ؟ بو ذات یرنی
توگراک دیه تصور ایتدی . حالبوکه بونی عربلر کوبدن
بیلورلر ایدی ، قرآن شریف هم شویله آکلاتمشدر .
ایشته اوشبونک ایچون بر طرفدن کیدادیکی وقت
ایکنچی طرفدن واروب چیقماچغنده شبههسی اولنماز
ایدی . بونینی ایله بتون آوروپا پادشاهلرینی
یوروب چیقدی ، فقط هر بری اوزینی مسخره ایتدیلر ،
کولدیلر . صوگندن ده عربلرنی اندلس ولایتندن
چیقاروچی فردیناند ایله ایزابیل یانلرینه واردی . آنلر
بونی مجنون گه حساب ایتدیلر . فقط یالانو ویالباروندن
بیزار اولدقلرندن تورمه ده و کوبسی ده اولدرله چک
کشیلرنی جیوب برلکده یباردیلر . بونک ایله بر
دیوانه ناک رامتسز ایدوندن و نه قدر اوصالنی آشاتوب
طوتودن فوتولوب قالدیلر .

اوشبونلردن آکلاشدیغینه کوره عربلر «آزور»
گه یتمشلر ، فقط اول وقت سبیلر ضعیف اولدیغندن
شوندن براق کیته آلمامشلر . آنلر اوچرامش فارانغولق
اورن طومان سببندن بو کونده هم فارانغودر ، قیامت که
قدر اوشبو حال دوام ایتسه کرک . حتی بویرده کوب

یگی فلسفه نی ترقی ایتدیرمک حقنده اوشبو رسمی حسابلردن طش بعض بر کیمسه لر، اوزلری شغلنمکده اولان شیلر طوغروسنده الوغ آدملرگه مکتوبلر یازوب آنلرنک فکرینی جبارلر و شول مختلی فکریلرنک مجموعندن مهم بر نتیجه چیقارلر. آوروپاده معارف و علمنک آله کیتوب طور مقینه اوشبو خصوصی آدملر طرفندن جبولمش معلوماتنک هم دخلی کوبدر.

فرانسزنگ مشهور آدملردن بری، فرانسز و انگلیزلر آراسنده علم و تجربه اهللردن سانالمش بیوک آدملردن ایسرتکچ ایچمک و باشقه روحی شرایلر استعمال ایلیمک هم ده آشامق طوغروسنده اولان عادتاری و فکریلری حقنده معلومات جمع ایتمش و صوگره بو طوغروده اولان جوابلری انگلیزچه بر زور ژورنال ایله نشر ایتدیرمشر. عربچه «المقتطف» ژورنالی مذکور مقاله نی تلخیص قیلوب باصدی، بزده شونی «المقتطف» دن چوپلاب آلوب «شورا» ده درج ایتهمز. بلکه بعض بر اوقوچیلر استفاده قیلورلر.

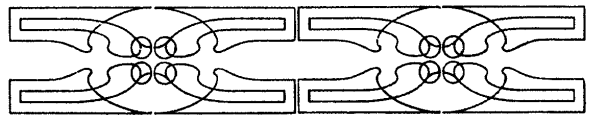
* * *

فرانسزنگ سوآلی: «نه شیار ایچه سز؟ ایسرتکچ ایچمک فائده لی بر شیمیدر؟ نه شیار آشیسز؟» مضموننده اولوب فرانسز عالملری طرفندن بوکا فارشو یازلمش جوابلرنک خلاصه سی اوشبودر: (۱) برتلو: اوچ الوش صوغه بر الوش ایسرتکچ قوشوب استعمال قیلیم. چای، قهوه نی آز ایچم، نما کی طارتمیم. اوشبو نرسه لرنک هیچ برنده فائده یوق، اما ایسرتکچ، کرک آزو کرک کوب اولسون ضرردر.

(۲) فلا ماریون: ایرته طور دیغم ایل ایکی یومرفا آشیم، صو ایچیم، برغندی ایسرتکچینی استعمال قیلیم.

(۳) کلارتی: هر وقت آچ طورام، آچ حالده اشلیم. ایسرتکچ بر قدر ذهننی آچقان کبی اولسه ده صوگندن بتونلای طومالاندره، شونک ایچون فائده

اندلسده ایگون و سودا اشلری توبان کتدی، حنی بو حالنی اسپانیا پادشاهی اوزیده آکلادی. زراعت حقنده یازلمش عربچه بر کتاب تابوب شونده اولان نصیحتلر ایله عمل ایدر ایچون مملکت اهالیسنه بیوردی و: هر نه قدر عربلرنک تزاری بولماسه ده آنلرنک جانلری اوشبو کتابده وار- دیدی. خبر ویردیکم «العز والمنافع» کتابینک اصل مؤلفی ابن غانم، بو وقتده اندلسده سلامت ایدی هم ده اندلسنی کیرو اسلام فولینه آلورغه فرصت کوزاتوب طور وچیلردن ایدی. بو آدمنک بیوک ماجرالری وارد. اسپانیوللر، دین گه کوچلرگه باشلادقلرنده ابن غانم اوزینک مرادینه ینمک قصدیله ظاهری اوله رق خرستیان دیننی قبول ایتدی. اوشبو وقت آمریکا ایله اشپونه آراسنده کیمه لر یوری باشلاغان ایدی. ایشته ابن غانم اوشبو کیمه لرنک برینه خادم (ماتروس) اوله رق کردی و ایکی آراده یوروب هم ده ملحق ایله آتشمق یولنی تمام اوگرندی. بوندن صوگ خرستیانلق علامتلرنی اوستوندن صوروب تاشلاب «تونس» که کتدی و تونس پادشاهندن یاردم صورادی. بونک ویرمش یاردمی ایله ابن غانم بشبوزدن عبارت خلق جیوب کیمه لر ترتیب ایدوب اسپانیوللر ایله صوغشورغه کرشدی هر وقت بونلرنی نالار و کوب غنیمتلر آلوب تونس که فایتور ایدی. صوگره بر صوغشده جراحت آلوب خسته لندی. «خلق الوادی» اسمی اورنده یاندیقی وقت املا ایدوب اوشبو کتابنی بر اعجمی آدمدن یازدردی.

ایسرتکچ ایچمک حقنده.

فرنکلرده هر شی حقنده رسمی حسابلر اولوب شونلر سببندن ادبی، اجتماعی شیلر حقنده کوب معلومات کسب قیلورلر. نجر به اصولینه مبنی اولان

ایسرتکچدن بر آز استعمال قیلمم، لکن عقل خدمتی ایله مشغول آدمار ایچون ایسرتکچدن هیچ فائده یوق.

(۱۵) فارلوس دوران: صودن باشقه نرسه ایچدیکم یوق.

(۱۶) بوغرو: ۲۵ یاشیمه قدر صودن باشقه نرسه ایچمادم، بوندن صوگ بر آز ایسرتکچ ایچارگه عادت قیلمم. یاشم ۷۵ که یتدیکندن صوگ ایسرتکچنی طاشلادم.

(۱۷) اوغسط رودین: ایسرتکچ، اگرده صافی بولسه یغشی نرسه.

(۱۸) جول برتون: هر کون بر استکان ایسرتکچ ایچم.

(۱۹) جیروم: عقلی خدمت ایله شغلانوجیلر ایچون ایسرتکچ ضررلی بر شیدر.

(۲۰) بنیامن قونستان: کون کرك صالحون و کرك فزو اولسون فاینار کوبنچه چای ایچم، شوندن باشقه ایچمگم یوق.

(۲۱) دغنان بوغر: فائده سینی ضررینی نیکشر-میم، آلمه کلمش ایچمکنی بیاریمیم، نه طوغری کیلسه ده بنم ایچون یاری.

(۲۲) سزان سین: اگ یار اطوب ایچدیکم ایچمک صافی صودر. بعض وقت پک آز نهوه ایچم. شوندن باشقه ایچمگم یوق.

اوشبو ذاتلر هر بری فرانسرلر اولوب آرالرنده علم ایله، ادبیات ایله مشغول ذاتلر اولدیغی کبی رساملر، مصورلر، موسیقی ایله مشغول ذاتلر هم واردر.

انگلیزلر طرفندن بیرلش جوابلر بویله در:

(۱) سرتیودرمارتن: بالی ایتی، قوش ایتی

آشیم، بورچ، صوغان، سرکه، گارچینسه کبی نرسه لردن صافلانام. صوغه فانشدروب آزاراق ایسرتکچ ایچم. تماکی طارنیم، تماکی ابسینه نوزه آلمیم

شوبله ایسه ده انسان ایچون روحی ایچمکلرنگ هیچ بری ضرور دگل.

سینه کزره ضرری کوب الوش آرتق.

(۴) زولا: صودن باشقه نرسه ایچمیم. یازو خدمتی ایله ایرته آچ حالده شغلنم، تماکی طارنیم.

(۵) جان رشمن: صودن باشقه نرسه ایچمیم، ایسرتکچنی هیچ استعمال ایتدیکم یوق. صونی لیمون

ایله ایچم. ایسرتکچ ایچمک سببندن انسانلر اوز لرینگ انسانلقلرندن چیقوب کونلرنگ برنده وحشی حیوانلر اولورار دبه کوکلمه کیله در.

(۶) هنری لافدان: اگ ضررلی آغو ایسرتکچدر. آدم بالاسی ایچون اگ یغشی ایچمک صافی صودر.

(۷) ویقتورین ساردو: ایسرتکچ ایله آغو ایکسی بر نرسه در. تاولگینه اوچ کاسه قهوه ایچم، شوندن باشقه ایچمگم یوق.

(۸) فردرس مسترال: آش آلدندن آرغنه ایسرتکچ استعمال قیلمم، لکن ایسرتکچدن فائده یوق، ذهننی بتره در.

(۹) بول بورجه: کرك ایسرتکچ اولسون کرك اولماسون، روحی ایچمکلرنگ هیچ برنده فائده یوق، نه قدر آز استعمال قیلنسولر، شول قدر عقلغه ضرر ایتلر.

(۱۰) ایشورده فوجه: صو ایله برلکده بر آز ایسرتکچ ایچم. اما یاشلرگه اولان نصیحتیم:

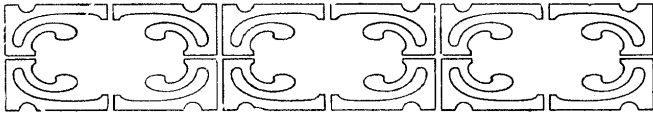
«ایسرتکچ ایچمگم!» دیمکن عبارتدر. خصوصاً عصبی آدملر هم ده آش فزانلری ضعیفی اولانلر ایچون ایسرتکچ قدر ضررلی بر نرسه یوقدر.

(۱۱) بول مرغریت: عقلی خدمتلر ایچون ایسرتکچ مطلق ضررلیدر.

(۱۲) بونگ قارنداشی ویقتور: بعض وقتلر پک آز اولمق شرطی ایله ایسرتکچ ایچم، لکن اعتقادمه کوره آدم بالالری ایچون بلالرنگ اگ زورسی ایسرتکچدر.

(۱۳) پیه رلوتی: بگا مسلمان دیسه کزده جائز. اوز عمرمه صودن باشقه ایچمکن نامچی اولسون استعمال ایتدیکم یوق.

(۱۴) موریس باره: صوغه فانشدروب

میسوینیولر جمعیتلری .

VI

هادی افندی ایله نصرالدین افندی فکرلری مناسبتی ایله .

هادی افندی آطلاسوف جنابلری ۱۷ نچی عدد «شورا» ده «ناتارلرده ملت معبئی آرتسون، اتناق دخی ده فوتلیراک نامرلانسون ایچون میسوینیولر مطلقا لازمدر، آنار طرفندن چوقوندراغان آدمارنڭ اهمیتلری یوق، اسلامنڭ چریک اعضالری کیسلر بوب آلنو ضررینه نسبت ایله آکا مقابل، اهل اسلام ایچون حاصل اولان متانت فائده لیرا کدر» مضموننڭ بر فکر بیان ایتدیکی حالده نصرالدین خواجہ شی : «بزلرده اگرده متانت و حریت حسلری وارایسه بونار میسوینیولر تأثیرندن دگل بلکه حریت اعلا نندن صوڭ میدانہ چپقمش مطبوعاتمز سببندندر، یوقسه میسوینیولرلردن آلمش متانتمز صرف علم معرفت که، اصلاح و مدنیت که، قارشو طور مقمزدن عبارت اولدی، آنلرنڭ بزم ایچون اولان اثرلری شولدر» مضموننده بر فکرده اولنور (شورا عدد ۱۹) .

حقسز اولان هجوملرگه قارشو طور هق انسا . نلرده طبیعی بر حال اولدیغندن، هیچ شبه یوق، میسوینیولرلرنڭ حرکتلری و معامللرینه قارشو بزلرده متانت و ملت محبتی، بونڭ ایله برابرده ثبات اولنور . غه و محکمشور که تیوشلی ایدی . فقط بویله ممدوح صفتلر تابانور ایچون تجاوز ایدلمش طرفده شعور، حس و عزت نفس کبی کیالاتلر اولمق لازمدر . بویله صفتلر اولنمادیغنده آدم اوغلی، حقسز اولان هجوملرنی کوتارر ونه کبی ظلم کورسه ده اصلا عارلنماز . فرض محال اولهرق بؤکونگی بخارا عوامنی بر چیت که آلوب ده آنلر برینه پورتکیز عوامنی کتوروب قویسهلر، بخارا تورهلرینڭ معامله لرینه توزوب طور مبه چقلری معلومدر . شعور و حس

۳) الفوردسل ولس : یاشم ۵۸۶ ده . قامر آشی یارانام . ۲۵ یاشمدن صوڭ ایسرتکچنی طاشلادم ، تامچیسنی استعمال ایتدیکم یوق . تماکی طارتمیم ، ایرته کیچ برر استکان چای ایچم .

۴) سرولیم هجنس : یاشم ۵۸۴ ده . کوندز بر مرتبه آزغنه ایت ایله اکمک آشیم . سوت ، چای ، قهوه ایچم ، تماکی طارتمیم ، ایسرتکچ ایچمیم .

۵) مسترولیم روستی : یاشم ۵۸۰ ده . بالق و باشقه ایتلرنی آزغنه آشیم . چای ، قهوه ، صودن باشقه نرسه ایچمیم . تماکی طارنام : فقط معده مه ضرری وار ایدیکن سیزم .

۶) سرولیم کروکس : یاشم ۵۷۶ ده . آلدمه کلگانلرنی فاینارمیم .

۷) لورد روبرتس : یاشم ۵۷۶ ده . بنم فکرمه کوره آدم بالاسی ایچون اڭ فائده لی نرسه آز آشامق و ایسرتکچ ایله تماکی طارتمقدن صافلانمق در .

۸) سرهنری رسکو : یاشم ۵۷۵ ده . آشامق ایچمک طوغروسنده اعتدال تیوشلی . آزغنه تماکی طارنام لکن صودن باشقه نرسه ایچمیم . صودن بخشی ایچمک یوقدر .

۹) لوردا فبری (سرجون لیک) : بنگل آشلر غنه آشیم ، تماکی طارتمیم ، آزغنه ایسرتکچ ایچم .

۱۰) سرجون غورست : یاشم ۵۷۵ ده . ۸ ساعت یوقلیم ، اومده یانغین اولمادیغنده شول مدتنی طولرمازدن ایلك طورمیم . آز آشیم ، تماکی طارتمیم ، صودن باشقه نرسه ایچمیم .

**

بونده مذکور کیمسه لر ، جواب صوراوچی قاشنده فرانسز و انگلیزلرنڭ نغبهلری اولسه کرک . دینلری جهتنجه ممنوع اولمادقلری حالده محض ادبی و علمی سبیلرگه کوره ایسرتکچدن صافلانوچیلر بونلر آراسنه هم کوب ایمش .

هم عزت نفس کبی خصلت لردن پور تکیز عوامی کامل معناسی ایله حصه داردر .

میسسیونیرلر حرکت لری سببندن بزلرده متانت، ملت محبتی والفت حاصل اولماز ایسه بوشی میسیونیرلرنک حرکت لرنده انتظام سزلقندن دگل بلسکه اوز مزده شعور وعزت نفس اولمادیغی ایچوندر . اگرده فی الحقیقه بزلرده شعور اولای ایدی هر نرسه دن مقدم، اتحاد والفت حقنده اولان قرآن امر لربنه قولاق سالور و شریعت غرامزنک تعلیماتندن عبرت آلور ایدک . مادام که قرآن شریف بیور فارندن حصه آلمادق، «لا لیب علی بل لبغض معاویه» مقالینه موافق میسیونیرلر حرکتی سببندن گنه تحصیل آیلماش متانمزده کوب برکات اولماز . حقیقت حالده بزلرده متانت، حب ملت وثبات کبی فضیلتلر وار میدر ؟ حاللری پریشان واستقباللری ده تقدیرگه تابش لرمش، معلم لری و اداره لری حقنده لازم اولان تدبیرلر قیلنماش برر بیگ قدر ابتدائی مکتبلر مز ایله عمر لری بوینچه سرمایگه طویمامش بیش اون عدد جمعیت خیریه لرمز استثنایا ایدلسه ملت محبتی آرتدیغینه، اتفاق واتحادنک تامر جایدیگینه بزلرده علامت یوقدر .

بزم اتفاقمز و ملت که محبتمز یالکز سوزدن عبارت اولوب عملگه کلدیکنده اورتالقه هیچ نرسه کورلماز . اگرده میسیونیرلرنک حرکت لرندن بزلر اویغانمش و درس آلمش اولسه ق ایدی استقباللری تأمین ایدلمش و تریبه فاعده لربنه بنا قیلنماش یکر می بیگ قدر ابتدائی مکتبلر مز و بر قاچ عدد رشدی و اعدادیلر مز اولنورغه و جمعیت خیریه لرمز اداره سنک، حسابسز جمعه مکتبلری، خسته خانهلر، اعضالری ضعیف واش کوچدن فالمش قارتلرنی، قارتچقلرنی آسرار ایچون مخصوص اورنلر دوام ایدوب طورغه تیوشلی ایدی . اگرده بزلرده ملت محبتی و متانت اولسه ایدی دینی، اخلاقی و ادبی اثرلر مز ایله دنیا طولوق لازم ایدی .

بزم بتون فضیلتمز و کوسترمش عملمز اورنینی

تفتیش ایتماک سزین، کرک اولوب اولمادیغنی فرق آیلماک سزین مسجد بنا ایتمک و کوگار چین جیوچی بالالر قیلنندن اوکازلی ملا جیمقدن عبارتدر . معلملر حالینی اصلاح ایتمک و رسمی صورتده دارالمعلمین سالوب ملت اولادینه دین و اخلاق اوگرتمک دینی و ادبی جهتن بورچی اولدیغی حالده بعض بر دولتلی آدم لرمز : «شاگردلر مز بارده معلم اولالر، ایدی ملا قایدن تابارمز ؟» دبه فایغوچکمکده در . عادت لرمز، عقیده لرمز بویله طور دیغنده ملاغه محتاج اولوق احتمالمز یوق . بوکون یاپونیا مسلمان اولوب بزلردن ملالر چافر اولسه لر، هیچ شبهه یوق آنلرغه بتارک ملا تابلاچقدر .

اگرده میسیونیرلر اضهادلری سببندن بزلرده حاصل اولان عکس عمل، اوشبو شیلردن و قوری لفلردن عبارت اولسه تأسف لر اولسون !

فی الواقع بزم بتون املمز و بتون مسلکمز بوش سوزلردن، دلیل سز و ثمره سز دعوالردن عبارتدر . اگرده دنیا یوزنده، بتون عمللری فوروغ سوزدن و مجلسلری ده وقت تلف ایتمکدن عبارت بر جمعیت تأسیس ایدلسه ایدی، هیچ شبهه یوق بویله مجلسنک مؤبد اعضالری بزلر اولور ایدک .

اوز مزنی اهلندن صاناب افتخار قیلدیغمز و شونک سببندن جتنی حصر قیلوب آلاچغمزنی امید ایتدی کمز اسلام دینی حقنده اولان وظیفه مزده بوش سوز لردن و دلیل سز دعوالردن عبارت اولماسه یغشی ایدی . چونکه حقیقی صورتده بزلر مسلمان اولسه ق ایدی، بونک علامتلری و اثرلری بزلرده محکم اولنور غه تیوشلی ایدی . حالبوکه بزم حرکاتمز، سکنا تمز بتون بتونه دین مبین اسلام تعلیماتینه خلاف بر یول اوزرنده در . بر بر مزنی دانوس ایتمک بزده، مسلمانلر ایچون مهم اولان اشلردن بی خبر و قید سز طور مق بزده، بتون انواعی ایله فحش و سفاهت بزده، مال اسراف ایتمک و ماللردن قیمتلی اولان وقتلرنی بوش یرده تلف آیلماک بزده، تریبه اشلربنه اهمیت ویرمادی کمز سببندن عائله لرمزنی اولاد

تابمادق، تابار ایدک لکن اجتهاد ایتمادک، حالبوکه یوقنی بار ایتمک گه کوره باری صافلامق ینکارا کدر. بر ملتنگ منانتنه، دنیاہه باشارگه استحقاقلری اولوب اولمادیغینه، اک درست علامت ادبیاتلری ومطبوعاتلریدر. حالبوکه بزم مطبوعاتنه «افکار عمومی» اسمینی آلورلق مرتبه گه هنوز یتشما دی، بوندن صوگ یتشه چکینه ده امید پک آذر. بعض بر فداکار آدملرننگ همتلری اولماسه ای دی، بایومقده اولان قویاش منزلنده مطبوعاتمز کوبدن بابومش اولور ای دی.

احتمال که حریت صوکنده میدانہ چیقہش مطبو- عاتمز میسیونیرلرننگ حرکتلری تأثیر ی ایله اولمشدر. فقط اوز اوزینی آسرا لقی درجه گه کلاماش مطبو- عات، یاز کوننده ناشوب ده ایکی اوچ کون صوکنده یوغالوب بتہش قار صوی فیبلندن دوامسزدر.

اقتصادی واجتماعی محاربه لرگه حاضرلنہامش قومارننگ نصیبلری، تقدیرلری محو اولمقدن عبارت اولدیغندن، بزلر اگردہ همیشه اولگی حالار مزده دوام قیلور اولسه ق، هیچ شبہه یوق، بزم نصیبمزده شو یله اولاققدر.

اگردہ میسیونیرلر حرکتلرنندن عبرت آلمش ایسه ک ای دی یکر می بیلدن بیرلی «اصول جدیدہ» ایله بالا اوقوتمق حقندہ بزلر ده بو درجه ده نزاعلر اولور ای دی می؟ «لہم قلوب لا یفقہون بہا ولہم اعین لایبصرون بہا ولہم اذان لا یسمعون بہا» حکمینہ صدق اولان بر قوم شم دی اوزمز اولسه ق کرک.

عبرتلی سوزلر:

طرحمق ایچون شادلانالر، اولمک ایچون قایغرالر، اگردہ عقللری اولسه ای دی بوننگ کیرسنجه قیلورلر ای دی.

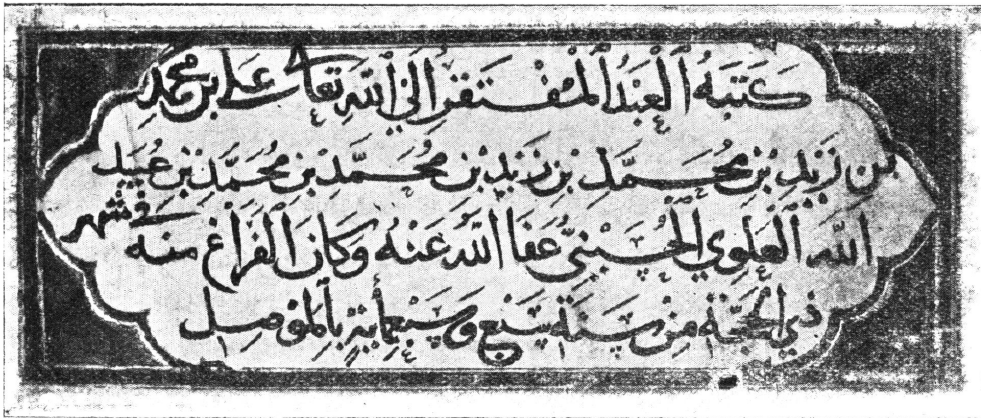
انتقاد بنگل، اش چیتن!
دنیاہه مدانہ دن ضرر لی آغو یوقدر.

وانسابزنی ضایع ایتمک بزده، یالان شاهرک ایله اوغریلق وامانت که خیانت ایتمک بزده، ربا آشامق کشی حقنی آلوب فالوق ایسر نکچ ایچمک و او طش اوینامق بزده، غیبت سویلامک وسوز یورتمک یالقالوق هنر سزک بزده. بویله اشلرننگ حقیقی اسلام ایله بر لکده جبولمقلری هیچ ممکنیدر؟ الله رضا بولسون بر جواب ویرگز! . . .

صوگ کونلر ده ملت، ملت! دیه قایغرشه ق وسویلاب یورمک عادتی کورلور. فقط بوده ثبات و منانت علامتی اولمقدن زیاده، باشقه ملت لرگه تقلید یوللو بر اش اولاقچی خاطر گه کلور. یهودیار ملت ملت! دیه سویلاسه لرققلری وار. زیرا بونلر ده بتون ملت، بر پویزد یا که بر پارا خود قبیلندن مدنیت و دنیا سفرنده بر لکده وارر، هیچ بری آیرلوب فالماز. شهرننگ اک زور مغازه لری بونلر ده، آپتیقه لر بونلر ده، دو قنورلر دعوا وکیللری (آدوا کاتلر) بونلر دن، سودالر بونلر قولنده، نرسه آلدقلرنده وصاتدقلرنده بها قویوچیلر بونلر. دنیا ننگ اک بیوک واک معتبر مطبوعاتی بونلر طرفندن نشر اولنور، باشقه لر طرفندن نشر اولنانلر ده بو- نلرننگ کیفلرینی قرمازغه مجبورلردر. بونلر حقیقت حالده ملت محبلری و ملت لرینی قایغرتوچیلردر. بونلر غه ملت ملت! دیه سویلامک یاراشور.

شهرلرننگ اوراملری ومسجد حضورلری بزم سائلر مز ایله طولوغ اولدیغنده، خلقمزننگ یوزده طوقسانی بوش آشامق یولینی طوتوب یالکوز اوز تماغی ایله مشغوا، اولدیغنده، بر کولما کلک ستصه زکات آلور ایچون اشلادیکی تقدیرده ایکی صوم آلورلق وقتنی تلف ایتمکنی بختیارلق سانادیغنده، بالالار مز ایچون بر هنر یورتمز، قارتلر وضعیفلر مز ایچون باش اورلق بر اورنمز اولمادیغنده ملت ملت! دیه یورمک بزلرگه هیچ کیلشور می؟ بوننگ بر معناسی وار می؟ باشقردلرننگ اوستی جنت، آستیده آلتون ایله آلماس طولوغ اولان برلری صوغان بهاسپنه ساتلوب بتدی. بزایسه شوکاده بر چاره

آثار قدیمه

I

ایسکی بر یازمه قرآن .

کتبخانه مزده ۱۲ بیتدن عبارت ایسکی قرآن نسخه سندن بر جز واردر . بونک ۱۱ بیتی منتظم صورتده بیشار سطر و ۱۲ نچی بیتی ده ۴ سطر اولوب بوندن صوگ یازوچینک اسمی و تاریخی یازلمشدر . هر بیتنک ۱ نچی ۳ نچی سطرلری آلتون صوی ایله و ۲ نچی ۴ نچی سطرلری عادتلی قارا ایله یازلنوب طنشدر ، سطرلرنک اوستلرینه قویولوب هر بری بر اولچاوده و ۱۵ تینک کوموش تنکه زورلغنده توگاراک نقشلردن عبارتدر . هر طمش اورتاسنده « آیه » دیه یازلمش سوز وار .

بیتلرنک چیتلری اوچ دورت تورلی بو یاو ایله سزلنوب ، سزقنک عرضی ۱۶.۷ سانتیمتر و طولی ده ۲۵.۳ سانتیمتردر .

برنچی بیت صول طرفن زخرف سوره سنده ۳۰ نچی آیتده اولان « نزل هذا القرآن » دیه باشلانوب ۶ نچی بیت ۶۰ نچی آیت باشنده اولان « ولما » سوزی ایله بتمش . ۷ نچی بیت جائیه سوره سی ۱۶ نچی آیت آخری اولان « یخلفون » سوزی ایله باشلانوب ۱۲ نچی بیت دورتنچی سطرلی ۳۱ نچی آیت ایله تمام اولمشدر . رسم رعایت ایدلماش ایسه ده غایت گوزل

قلم ایله یازلمش و تماما حرکتلمشدر .
آخرنده یازلمش تاریخن معلومات اولدیغینه کوره بو نسخه نی سیدلردن زید بن محمد بن زید بن محمد بن محمد بن عیبدالله الحسینی اسملی کیمسه ۷۰۷ تاریخ ذوالحجه سنده « موصل » شهرنده یازمشدر . (میلادی ایله ۱۳۰۸ ده تقریبا مای آیلرنده) .

II

جایق ییلغه سی بوینده نيقولسکی فریه سنده امام کعب الاخبار اقدسی ایشمه محمدوف طرفندن اوشبو توبانده گی مکتوب آلدی :
فریه مز نيقولسکی نک اوشنداق جایق ییلغه سینک جنوب طرفنده ، فریه مزدن اوچ چاقروم مسافه ده ایسکی قبرلک وار . قبرلک آراسنده یوردیکمه بونوب اشلنگان و دورت کيساک اولوب صنفان بر تاش کوردم . اوستنده یازوی وار ، اوقورلق . بونده ایسه عینا یازدم :

(۱) هو الخلاق الباقي

- (۲) طابن خوجانبیردی طائفه سی نور محمد بای
- (۳) قزی تنکن خانم جان توره خان خانمی
- (۴) آندن فالب شیرغازی خان خانمی
- (۵) بولوب ۴ یل عمر ایدوب وفات
- (۶) بولدی ۱۸۱۴ نچی یلده خدای تعالی
- (۷) غریق رحمت قیلغای ابدی
- (۸) روانش اورحمت پر از نور باد

اولارق هر تورلى قزغانچ رسملر مونڭ كوز آلدينه كېل باشلادى . مونه اول شول بىردن خاتونىنى اچينه تېبە - تېبە طشقه چغاروب ارغتمدى . آه ! مونه اول آنڭ چاچلرن نېچك تارتقلاپ صقراتا ايدى . ئەنە اول ايشك آلدينە يغلاب ياتا ايمش ! . . .

مونه دوقتور قولن صوزوب اش اوزغان دېه ايمش . ئەنە يتلكمەي توشكان بالا مونڭ پاراخوتدە يورى تورغان ايسكى آديالى اوستىدە ايمش . . . ئەنە آنڭ بارماغى جانلى بالا بارماغى نوسلى ايلوب او- يوشوب تورغان قان آراسىدىن آزاراقتە كورينوب طورا ايمش . . .

ايكى قولى ايله بيتن صىپاب اوف ! . ديدى . لىكن رسملر همان كوز آلدينە كېلە ، همان توقتامپلر ئەنە اول بالانى انكاسىنڭ يانينە كفنلىلر ايمش . . . مونه بو شوندى اوزىنڭ قىلغان اشلربنە اوكنوب قايا بارىغە بلەمەي آبدراب يورى ايمش . . .

طاغى بر مرتبە قوللرى ايله بيتن صىپادى هم تيزىگنە اورنىدىن قوزغالوب بر استاكان صالحون صو اچدى و ذهنن شغللىندروب رسملرنى خاطرگە كىتر- مس ايچون كسەسىنە طغلوب بر غزتە كېسەگى آلدى و غزىتەنى توتوب اوستال يانينە كىلگان ايدى يىنە كوزى كوبەلەكلرگە توشدى . كوبەلەكلرنڭ برسى زور ايكالوى كچكنە ايدى . كچكنەسىنڭ برسى همان زورسى ياندى يورى ايدى . كوبەلەكلرنى طوتوب طشقه آطمق بولدى . لىكن قولن صوزغانغە ايدى ايشك ياغىدىن « طوتما ! » دېگان بېك اچى و غايت اوتكن خاتون قز طاوشى ايشتىلدى . قورقوندىن نىشلەرگە بلماي سىكروب طوردى و بورلوب قاراسەنى كوزى ايله كىرسىن برسى قابقارا چاچلى برسى صابىسارى چاچلى ايكى خاتون باشى ايشكىدىن توبتورى موڭار غە قاراب طورالر ايدى . نى ايتورگە و نى قىلانور غە بلماي بتون تەنى بوز بولوب طاش كېى قاتىدى دە قالدى . . لامپانڭ كراسىنى كوبدىن اوڭ بتكان بولغا- نغە و ئىللە قاچاندىن بىرلى فقط فىلئەسىگنە يانوب طورغانغە آڭكار سونارگە دە زىت يىنكان ايدى . واقعا

(۹) بباغ جنان شاد و مسرور باد
(۱۰) (تمغا)

اڭ آخردە اولان تمغاسى ايله جملە سى اون سطر در . جانتورە و آندىن صولڭ شىرغازى خان خاتونى اولمش كېمەسە قېرى اولهچى آڭلاشلور . اوشبو تاشنڭ مغرب طرفىدىن ۲۰ آرشىن قدر مسافەدە بر ايسكى طام بار ، حاضرندە بوزولغان ، لىكن تاشلرى اويولوب ياتادى . احتمال كە بونسى برر خان قېرى اولمشدر .

دنيا كتابىدىن .

IV

اول يوقوسىدىن سىسكانوب اويغاندى . بولمەسى طن ، اوستال اوستىدە يارطىلاش باصلغان لامپانڭ فورملانوب بتكان پىلالسى تيرەسندە بر نېچە كچكنە گنە كوبەلەكلر اوچقالاب طورا ايدى . طوروب ترەزە يانينە كېلدى ، طشده ياكىراقتە ياوغان قارده آى ياقىسى ايله جم - جم ايتوب طورا ، بتون دنيا طن ، همه خلقى يوقلى ، برگنە ايوودە دە اوت يوق ايدى . قراوانى يانينە الگان توژورفەسندىن ساعتن آلوب قارادى دە : اوه ايكىنچى ساعت ! مېن نىشل- بگنە بولاي وقتىسز اويغاندىم ؟ دېه اوستال اوستىدەگى باباغى لامپاغە قارادى . لامپا تيرەسنىك بورگان كوبە- لەكلرنى كورگاچ اوز آلدينە اوشوب طوكوب كىتكان نوسلى بولدى . هم توسى دە اوزگاردى . چونكە كوبە- لەكلرنى كورو ايله « اولكلرنڭ جاني كوبەلەك بولوب كېل ايمش » دېگان سوز آنڭ خاطرېنە توشدى و بوندى صالحون قش كوندە كوبەلەكلرنڭ بولماون اويلاپ بونلرنڭ مطلقا اولك جاني ايكانىنە و اولك جاني بولغاندە دە اوزى قىناب رىچتوب بالاسن صالدروب اولدرمش خاتونىنڭ جاني ايكانىنە تمام اشانا يازدى . مونه ايركلى ايركسىز مونڭ ذھنېنە بولوب اوزغان هر تورلى واقعهلر برسى آرتىدىن برسى توشە ، اختىارسز

شول وقتده اوق لامبا پت - پت ایتدی ده سوندی هم شونک ایله برگوک ئلله نرسه شارت! ایتدی مونه ایشکنی تارتالار، مونه ترهزه قاغالار، ئه نه بوغارتن توبه تاققانی قاپرالار . . . ایکی قولى ایله بیتن قابلا- دی ده قاراوول! قچقرا، راز بوی! دی نیچک کنه بولسه ده طاوشن اورامغه ایشته ره سی کیله لیکن قوزغالورغه ده حالی یوق مونه طاوشی ده چقمی باشلا- دی. شول وقتدوق ترهزه و ایشکلر آچلوب کیندی مونه ترهزه لردنده ایشکندنه فایسی قارا چاپلی قایسی صاری چاپلی یاپیالانغاچ خاتونلر کره باشلادیلر. هر قایوسینک قولنده آناسینک فارتندن یا ئیغنه توشکان حالده بیتوشمی طوغان بالالار! مونه کرگانی برسی قول لرندهغی بالانی مونک اوستینه طاشلیلر. مونک اوستینه تورلی یاقدن طاشلاندى بیتوشمی طوغان بالالار یاوا. خاتونلر بوتلرن چاپوب کوله لر. ترهزه دن ده ایشکندنه همان کره لر ده کره لر و کرگانی بر بالا طاشلی. بتون ایو بالا برله طولا فایده باررغه اورن قالمی، بوتام آستمه نیشلرگه بلمی، توبه تاققانی ده نایردیلر ایتدی. خاتونلر کیسمه ککه ایت طوترغان توسلی ایونک باشندن ارغئالار همه خاتون ایو باشینه منگان و کیلگانی بر ایو باشینه منه و منگانی بر ایوگه بالا طاشلی . . . نهایت بتون ایو طولدی. خاتونلر هر قایوسی بوغارتون طابتاب تیبیلر. صرلش آلورغه ده بوق تمام فصلدی. تمام بوولدی. شول وقت بو- قاری خاتونلر آراسندن بیک یوواش و غایت فایغلی هم بیک یومشاق طاوش ایله مونک اولیگان خاتونی باشقه خاتونلردن « زنه ار ابطایلر ایرک بیرسه کرله مسکین صواش آلسون زنه ار طاشلاما کرلا ای الله! . » دیوب صوری. خاتونلر آنی اورشوب: بار قبر بگه سیکانی کرک، کیترکز کیتر! دیوب همان بالا طا- شلیلر همان طابتیلر. اش چیکینه یتدی. آفتق کوچی و اک صوگغی، جان آپسی ایله او! . دبه قچقروب بیارسه نی کوزی ایله کورسون قولى ایله اوستالگه طابانغان حالده قاتقاندن طورا، طش بر آرقارا کغیلا- نغان اما آنچلر بتون هوانی یا گهراتا، مونه زاؤدده

قچقرا باشلادی هم اورامک کشی تاوشی ده ایشته گالی. اوستالده گی لامبا سونگان فقط فیلته سیگنه کومرله نوب مورجا بوینچه نوتون قچقروب طورا کوبه له کلر ده یوق. ای ربم . . . ای الله . . . مین نیشله دم دیدی ده کوزینه باشلرن کیتروب یقلاغان حالده اورنندن طوردی لیکن غایت قورققان در- در قاطر ی ایدی. بابی کیمت گه قچقاندن بوده یا کغانه ایوندن کیلگان و غایت کوکئسز بر حالده طاوارلرنی نوزنه ایتدی. بابی کورو ایله کوزینک اوچی ایله گنه قاراب: ئلله او یسکمی؟ دیدی ده جوابن کوتما- ینچوک اوزوبده کیتدی. چنلابنه کیتنده گی همه کشی و بارچه ایله شاری موکار بیک فزق قاریلر توسلی ایدی. یا نه آنلر عجب سنوب قاریلر ایدی می یا که موکارغه شولای طیولا ایدی می؟ هر حالده ایتمشلیزینک قاراشی بیک فرق و آنلرنک ساکنوب بوزولری ده ئلله نیتدی اوزینه بر توسلی ماشینه کبی طیولا ایدی. ایشکنک آچیلوب یابلووی و آندن نرسه آلوجیلرنک کیلوب کرولری برده عاندننه گچه توگل ئلله نیتدی همه نرسه اوزینه بر تورلی ایدی. آلوجیلر ایله سوبله شوب صانتولاشقاندن، مونک ایرنلری گاه وقت طوبال زورلق قالونایوب کینه و گاه وقت کاغد کبی نچکروب کیتنه توسلی ایدی . . . بو اوکغایسز طیو تمام توشکه قدر دوام ایتدی. توشدن صرک مال آلوجیلر ده کوب بولغانغه تمام اولگی ایسکی حالندن بیک قزوب- قزوب صانتو ایتدیلر. بو تمام نزلدی. کبچکه قدر بر تورلی قورقو و اوکغایسرلانوده فالما- دی. ایرته برله، فونار ایچون یانینه ایتده ش آلوب باررغه قرار بیرگان بولسه ده حاضر آنی ده کیمه کسنمی باشلادی. چونکه کبچه بولغان قورقنچلی وانلر لرنی بارنده بیک یوقغه بلیکه بتونله ی توش کبی بر نرسه گه گنه صایاب حتی بو کوندن اگر بولا فالسه برده قورقماسقه اویلادی. فایده اول قورقو کبچه کورگان نرسه لری ایسینه توشکچ قچقروب کوله گنه ایدی. نهایت کبچ بولدی. کیتینی یابوب چیتدیقتن صولک هر کوندن گه عادتتچ بر پارغنه پؤا ایچوب

كشيلر يالكىز طىكلاوچى بولوب غنه قيد ايتل آلار.
بو آفادىمياده درس اوفو حقى، اگر برگنه نل او-
قورغه بولسه اوفو يلىنه ۴۰ صوم، اگر ايكى نل
اوقورغه بولسه ۷۰ صومدر.

بو آفادىميا اوشبو شعبه لردن عبارتدر: ياپونيا،
قطاي، مونغول، ايران، اورته آزيا، تركيه، بلغار-
يا، صربيه شعبه لرى.

بو شعبه لرنك هر قايسنده شول ملت لرنك نل
و ادبيات لرى، احوال جغرافيا و تاريخه لرى، اعتقاد
دين و مذهبلرى، احوال تجاربه و صنايعه لرى،
اصول اداره و طريق معيشت لرى و سائر حال لرى
مكمل صورته اوگره تيله در.

اوتكان نش بو آفادىمياده بارلفى ۴۴ كشى
اوقوغان. ياپونيا شعبه سنك اوفوچى ۱۸ كشى اولوب،
بونلرنك ۱۲ سى دار الفنوننك واصتوچنى فاكولتيت
استودينتلرى بولغان. ايران شعبه سنك ۱۰، بالقان
مملكتلرى شعبه سنك ۹، قطاي شعبه سنك ۵، مونغول
شعبه سنك ۲ شا كرد بولغان.

لوزلرى اوقى طورغان شعبه لرگه منسوب ملت
لرنك تللرن و مملكتلرنك احوالن تطبيقاتى ايله
بلدرر ايچون بو آفادىميا شا كردلر ينى شول مملكت
لرگه سياحت ايتدره لر و هر نرسه نى اورننده كورسه-
تب اكلتالار. مثلا: بلطر قطاي غه ۴، ياپونيا غه
۵، تركيه غه ۲، ايران غه ۶، صربيه غه ۶ شا كرد
سياحت ايتكانلر. بونلر آنده بارغاچ نيلر اوگره نرگه،
نيچك اوگره نرگه تيوشلگى حقنده نى پروگرامنى آفا-
ديميانك صاوبت مجلسى نوزوب بيره و هر قايو-
سینه كونده لك دفترى طوتوب يازا بارغه قوشادر.
اول مملكتلرگه بارر ايچون بو شا كردلرگه تيمر
بول و پراخود بيليتلرى بوشلاى بيريله و هر تورلى
چيكل لكار كورساتيله. بو يل بو آفادىميا سنتابر
۱۵ نده آپيلوب درس لر باشلاندى. شول وقتك ياكى
قيد اولنوچى شا كردلرنك سانى ۳۰ ايدى. بونك
درس لرى كيچ اوقولا شول سببلى باشقه مکتب شا-
كردلرينده بونده يوروب اوقورغه امكان بولادر.

چقدى ده فاتيرينه يونه لى. كيچ بولوتلى و قارانفو
اولسه ده، بونك فاتيرينه فاي توب يتكان وقتنده قوبى
و بيك ابرى قار ياوا باشلادى، ايشكن آچوب
كرگانه خاتونينك فانغه بويالغاني حالده فالطرانان-
فالطرانان اكر اشوب ياتقانى ايسينه توشوب كوگلى
فورقورغه باشلاسه ده برده فورقماغانغه صالئوب، اهم
اهم! ديه تماق فردى و قاطى فاطى باهوب كردى.
ن. دوماوى.

عملى شرق آفادىمياسى.

پتر بورغه «شرق اوگره نو قورعلرى» اسمنده بر
درس خانه بار ايدى. اون ياللر دوام ايتدى. صوگره بو
درس خانه «عملى شرق آفادىمياسى» [پرا كنيچسكاييا
واستوچنایا آفادىميا] اسمنده مستقل بر دار التعلیم گه
ايله ندرلدى. (آدريسى: پتر بورغه، سؤيچنوى
اورامده، ۶ نچى نومرلى يورتنده در). بونك بولاي
ايله ندرلووينه بويل ايكنچى گنه ياد. حاضرنده بو
آفادىميا تجارت و صنايع مينىسترسئواسينك نظارتينه
طايشردى. الوكده معارف نظارتى اداره سنك، ايدى.
بو آفادىميا ده حاضر نظرى نرسه لردن بيگره ك
شرق ده مأموريت و اش كورو ايچون كيره كللى
بولغان عملى و تطبيقاتلى نرسه لر اوگره نلر. مثلا:
اك باشليچه شرق مملكتلرينك تللرن بلدره لر.
تجارت و حقوق درس لرى اوفوتلر. اوفو مدتى
اوج بلدر. بوندن چققان كشيلر شرق مملكتلرنده
تجارت و صنايع اشلرينه كرىشه آلار، فونسولمق
شيكلى مأموريتلرده بولنورغه باريلر، ياكه روسيه
نك شرق جهنلرنده گى آفراينلرنده حكومت خدمتلرنده
بولونلر.

بو آفادىميا غه كره آلور ايچون اورته ياكه عالى
مکتب بترگان كشى بولورغه كيره ك. بولاي بولمغان

بو حسین خط درسندن مقصود، بالالری یازاچق نرسه لرین ایڭ کورکام روشده کورسته آلورلریدر. هر بالانطاط (یازو اوستاسی) بولماسده هر تورلی یازونڭ کورکامی نیچک بولغانین کورساتب اوزمق بورچه زدر.

شاگردلری حسین خط درسی برلن شغللنروده فائده لر کوبدر. چونکه اول کوزنی اوتکونلاندره، یخشیینی بیلو، یماندن بیزو قونین آرتندرا، یازولر و غیر نرسه لرنڭ یخشیسینی یمانندن آیرا بیلونی اوسدره، نفسین هر وقت تیکشورگه صنارغه عاد- تلندروب، یازا آلسه نفسینڭ بولقلغینه، یازا آلماسه بولغیسزلغینه طوغری حکم چغارغه سبب بولا. پا کاک و ترتیب گه احساسلرین اویاندر، صبرغه اوگره نه، یازا آلمولری حقغه باش بیرو بوی صنوغه چاقرا، یازا آلورلی آلفه کیتو ماقفالوا احساسین اویاندرادر. بالالرنڭ مرتبه لری تورلیچه بولغانغه هر مرتبه ده یازونی نیچک اوگره تو کیرکلیگین بیان تپوشلی بولادر.

بالالرنڭ ایڭ توبان مرتبه لری- بو چاقده بالالرغه صنف طاقاسنده یا که طاش طاقنالرنده نسخه خطینڭ قاعده لری برلن حرفلر، کلمه لر حساب رقم لری یازدرلور. صوگراق فرانداش و ایڭ صوڭ قارا برلن یازارغه باشلاتلور. معناسی آکلاشامغان هیچ بر حرف و کلمه- جهل یازدرلماز. شونڭ ایچونه معلم، یازلاچق نرسه نی الک مطالعه ایتدر، صوگره معناسی حقنده سویله شور، صوگره یازدر. یازلاچق جهل لری الفبا کتابندن صایلاب کورستو تپوشلیره کدر. بالالرغه ایڭ الک الوغ حرفلر برلن یازدرلور. صوگره آفرن آفرن مطلوب درجه گه فایتارلور. بالالرغه قلمنی طاقسانی نیچک طونارغه، آنی کوزدن کوبهی براق طونارغه کیره گین- بوینڭ یارطیسین طوری طونارغه باشنی ایکمازگه وغیرلرین یخشی اوگره تولا. بو مرتبه ده خط اوگره تورگه الفبا اوگره توچی خلفه اوزی یاریدر. اما فالغان ایکی مرتبه ده خط معلمی خطاط بولور.

آقادیبیانڭ دیریکتوری آ. م. پوزدنییف، قطای نلن اوقتوچی آ. ایوانوف، یاپون نلن اوقتو- چی د. پوزدنییف، فارسی نلن اوقتوچی ل. بغداد- نوف، تورک نلن اوقتوچی آ. جولپوسکی در. اوتکان یل آ. ایوانوف پیکین گه باروب طور- غان و آنده قطای تلینڭ خریستوماتیاسن باصدروب آلوب فایتقان. د. پوزدنییف توکیوگه باروب طور- غان و یاپون تلینڭ مکالمه کتابن باصدروب آلوب فایتقان. آ. جولپوسکی عثمانلی لسانی نڭ مختصر غراماتیقه سن یازوب، باصدرغه حاضرلرگان. بو آقادیبیاده اوقتوچی مدرس لره، اوقوچی شاگردلره اوز درس لرینه بیک کوکل بیروب، کیله- چکده زور فائده لر امید ایتوب طریشه لر. هم شولای بولماسلنی ده توگل. چونکه درس لر قوری نظر یانندن عبارت توگل، همه سیده عملی و تطبیقاتلی در.

شرق مملکتلرنده زور انقلابلر بولورغه کو- تولگانده و روسیه ایله آنلر آره سنده سیاسی و تجاری زور مناسبتلر بولووی احتمال طوتلغانده بو آقادیبیان اوقوب چققان کشیلرنڭ مهم روللر اوینی آلاچق بر موقعه بولنولری بیک ممکندر.

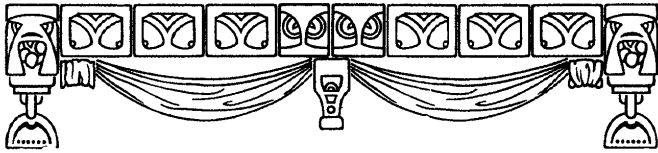
زیبوسیم

پیداغوغیا.

یازو و آنی کورکامله تو.

بالالر مکتبه کیرگان وقتلرنده اوقو یازونی بر زمانده اوگره تلور. فایچان آنلرغه ایتلگان مفرد و جمله لری یازا آلا باشلاسه لر یازارغه و یازونی گوز- للنددرگه (حسین خطغه) آیروم وقتده اوگره تله باشلارلر، دیمش ایدک.

چونكه بالالارنىڭ يازوۋى حسن خط درسندە گنە چىبار بولاب بوتان درسلىرىندە ناچار بولۇۋىدە مەلۇب فائىدە حاصل بولىدۇ .
احمدجان مصطفى .

مەلۇمەت ۋە خەبەر

مەلۇمەت دىگەن - مەسئۇل شەھەردە چىقىمىدە اولان « ۋەبىن اى پاخر » غەزەتەسىنىڭ اوشبو يىل ۱۸ نچى سەنتەبىر ۲۰۰۴ نچى عدد رسالەسىدە اوشبو مەفھۇمىدە بىر خەبەر وار : « اولىگى خانۇنى اولدىكىدىن سوڭ آلتون اوردادە حكومت قىلۇچى مىنگو تىمىر خان خانۇنىنىڭ دلالتى اىلە كەزاس . فېدور ، مىنگو تىمىر خان قەزىنى نىكاحلىب آلدى . خان قەزى چوقۇنۇب آنا اسمى قويلدى . بو قەزىن دىۋىد ھەم قەسطنطىن اسمىدە اىكى اوغلى اولدى » . بو خەبەر درستىدۇر ؟
اكرم الدىن بىكپاھروف .

شورا :- مەزكۇر رسالەنى كورمادىك . حكايەت ايتەش سوزىنىڭ نە يەردەن آلتىدىغى شول رسالەدە بىيان ايدىلمەش اولسە كىرك . شونى بىلمەزدەن اىلك حكايەتنىڭ اصلى اوۋوب اولمادىغى اىلە حكىم قىلارغە مەمكەن دىگەن . مىنگو تىمىر خان ، دىشت قىچاقىدە حكومت سورەش مەغلۇلار دىنەر . مىسلمان اولوب اولمادىغى ھەقىدە آچىق بىر خەبەر تابا آلمادىق . ارباى اسمى قەزىنى كىكاوس بىن كىخسەروگە نىكاحلىندىرەش ايدى . كىكاوس وفات اولدىغىدە مەغلۇل عادتتە بىنا قىلۇب مەزكۇرەنى كىكاوسنىڭ اوغلى مەسعودكە نىكاح قىلۇرغە مەباشەرت ايتەش ايسەدە مەسعود رضا اولمادىغىدىن نىكاحلىرى اجرا ايدىلمەشەدۇر . مىسلمان اولسە ايدى بولىدە اشگە اقدام قىلماز ايدى .

فاضل مەرجانى مىنگو تىمىر خان اسمىدە « بىلغار » دە سوغۇلمەش آچقەدە « لا الە الا اللە وحدە لا شرىك لہ »

بالالارنىڭ اورتا مەرتەبەسى - بو مەرتەبەدە نىسخە وئالت قەغەزلىرى اوزرە اىكى تورلى يازو اوگرەتلور كەلگەدە قارا بىرلەن . نىسخە يازوۋىن جەملە و مەركەب سوزلەر مەنەندە ، اما ئالتىنى يالغىز ھەرڧلەر و بىر بىرەنە قوشلغان ھەرڧلەر اوستىدە اوگرەتلور . بو مەرتەبەنىڭ سوڭ زىمانلارندە آز آزغىنە بىنگل سوزلى الوغ مەنالى جەملەر آرقاسىدە رەقە يازوۋى اوگرەتلە باشلار . بوندى جەملەلەرنى مەلۇمەت كەتابىدىن سايلاب مەناسىدۇر .

بالالارنىڭ اىلك يوقارى مەرتەبەسى - بوندى ئالتى و رەقە يازولرى اوگرەتىلور ايسەدە رەقەگە آرتقراق اعتىنا ايتىلور . مەشىتەدە كىرك بولۇچى نەرسەلەرگە تەۋبىد و تەمىر بىن اىچون رەقەنى دوستلىق و تەجارت خەتلىرى و تارىخى و ادبى قەغەز يازدۇر آرقاسىدە اوگرەتورگە كىرك .

بالالار بو اىكى مەرتەبەدە يازو و حسن خەت اىچون كەلگە قارا قوللانغانغە تورلى كەلگەلەر ، كەتابلەر تولدۇرۇب بوغچەلەرنى چىشىدۇرماغان اندىر كىبى ايتىمە . سونلار اىچون ھەر تورلى كەلگەلەرنى ، يازو و دىۋىنلەرنى تەرتىبلى قىلارغە اوگرەتمەك كىركەدۇر . بونىڭ اىچون ، ئالتى و نىسخە خەتلىرى مەخسۇس تورلى تۈسەدەگى كەلگەلەرنى ساقلاپ اىچون مەبىن ساقلىقلار بىن آلب شونە غەنە ساقلاپ قوشمەق كىرك . رەقە يازولرى اىچون آق كەلگەدىن فالن تۈگەلگەنە تۈبلاگان دىۋىنلەر طوتارغە قوشمەق كىرك . چونكە بولاي ايتۇرۇلۇش تەخلىپىن سىبۇ ايتىپ ھەقىقەت بىن تارالۇدىن ساقلى نىظامەت و تەرتىبكە اۋقۇ يازو اسبابىن ھەر مەتب ساقلاپ عادتلىندۇرەدۇر . مەكتەپ مەدرەسە ناظرلەرىدە بو نىظامنى بىش بىش قارى طورغە كىرك بولادۇر . اگەر بىر ھەرڧ ياكە كەلمەنى يازۇدە شاگردلارنىڭ كۈبىسى يالغىشسە ، مەلۇم اۋدىنى سىنڧ طاقىتاسىدە خەتتاڭ سىبىپىن بارچەسىنە كورسا - تۈب يازارغە كىرك . دىخى املاغە و كەلمەلەرنى درست يازارغە عادتلىندۇرە باشلار اىچون آقەرن آقەرن ايشىتۇرۇپ و بىنە مەخالف يازلا طورغان سوزلەرنى كۈب يازدۇرغە كىرك . ناظرلەر و ھەر قەبۇ مەلۇملەر شاگردلارنىڭ حسن خەتلىرىنى اعتىنا بىرلەن ھەر قەبۇ يازارغە كىرك .

اڭ ايلك اوقولمىش جمعە اسعد بن زرارة طرفندن
 « حره » اسملى اورنده اوقولمىش جمعە در. « محمد
 عليه السلام » رساله سنده سويلانمىش جمعە، مطلقا ايلك
 جمعە دگل بلكە رسول اكرم حضرتلر نىڭ ايلك اوقولمىش
 جمعە سىدر. سز، زيارت ايتدىككز مسجد، بطن
 الوادى دە اولان مسجد اولسە كرك. هجرت سنيە
 وقتندە بو يردە بنوسالم بن عوف قبيلەسى طورر
 ايدى. بو ير ايسە مدينە دن محسوبدر. هجرت وقتندە
 مدينە نىڭ اورى فلانى اولماي قبيلەلر طولانى روشدە
 اوطورمقەلر ايدى. ير يرنە يهودلرنىڭ حصارلرى
 اولدىقى دە مرويددر. « مدينە » سوزى بر وقت
 « قبا » غە و « بنوسالم بن عوف » و باشقە قبيلەلرنىڭ
 اورنلرىنە مقابل اطلاق ايدىلدىكى حالە ايكنچى بر
 وقت بتونسىنى شامل اولرق اطلاق قىلنور. حتى
 بوگا كورە « قبا » اوزى دە « مدينە » دن محسوبدر.
 شونىڭ ايچون: « رسول الله مدينە گە كرديكىدن صولك
 جمعە اوقودى » دىك ايل « بنوسالم بن عوف » دە
 جمعە اوقودى دە آندن صولك مدينە گە كردي « دىك
 هر ايكىسى بر سوز اولور و هر ايكىسى دە درستدر.
 ا گزە بنوسالم قبيلەسى مدينە دن اولماسە ايدى جمعە
 نماز ينە مصر شرط ايتمىش كيمسە لرگە « حره » ميداننىڭ
 اوقولمىش سعد بن زرارة جمعەسى ايل دگل بلكە اوشبو
 رسول اكرم جمعەسى ايلە بعث ايتمىش اولورلر
 ايدى. زيرا بونىڭ اوزىنىڭ گنە مصر اولمىە چىغندە
 شېهە يوق. اوشبونىڭ ايچون ابن الاثير « الكامل » دە
 « وادركت رسول الله صلى الله عليه وسلم الجمعة فى بنى
 سالم بن عوف فصلاها فى المسجد الذى ببطن الوادى
 فكانت اول جمعة صلاها بالمدينة » دىيور. ا گزە
 بنوسالم مدينە دن محسوب اولماسە ايدى بو سوزنىڭ
 معناسى اولماز ايدى. بو طوغرودە اهل سير، اهل
 حديث و اهل تاريخ آراسندە حتى خلاف وارلقى دە
 بزگە معلوم دگل. ابن عبد البر « الاستيعاب » دە:
 « وهى اول جمعة جمعها رسول الله صلى الله عليه وسلم
 بالمدينة » دىيور. (ج ۱ ص ۱۸). حالبوگە كندىسى
 بو جمعە نىڭ بنوسالم بن عوف دە اولدىغى دفعەلر ايلە

ديه بازلدىغىنى بيان ايتدىكى حالە فزىنىڭ نكاح
 مادە سىنى رد قىلماشدر. مشار اليه حضرتلرى هم
 بونىڭ مسلمان اولوب اولمادىغندە آچىق بر دليل
 ناباماش اولسە كرك. بلغارده صوغولمىش آقچە ايسە
 بونىڭ مسلمان ايدىكىنە آچىق دليل دگلدر. زيرا
 بو آقچە، بلغار حكومتىنىڭ اوزىنىكى اولوب منگو
 تيمر اسمىنىڭ قويلقى آنىڭ تسلطندىن كلەش شرطلر
 غە كورە گنە اولمى مكن. اوشبو تاتار (مغول)
 خانلرى هر وقت آقچەلر دە اوز اسملرىنى بازدىرغە
 رغبت قىلور اولمشلر. ا گزە منگو تيمر اسلام
 دىزنى قبول ايتمىش اولسە، فزىنى روس كناز ينە
 ويرمكى مغول مذهبندە اولدىغى وقتندە اولسە دە اولور.

بوراي. « محمد عليه السلام » رساله سنده « اڭ
 ايلك اوقولمىش جمعە، مدينە دە اولدى » دىيولمىشدر.
 حالبوگە بزلر مدينە دە اڭ ايلك جمعە اوقولمىش مسجدنى
 زيارت ايتدىك. مذكور مسجد، مدينە دە دگل بلكە
 « قبا » ايل « مدينە » آراسندە در. شونىڭ ايچون « محمد
 عليه السلام » رساله سنده اولان سوز يا كلىش در.
 عبدالله الاوناوى.

« شورا » :- اڭ ايلك جمعە نمازى اوقولمىش
 حقتندە مذكور رساله دە برسوزدە كوزمىزگە كورلمادى.
 شونىڭ ايچون بيت و يەلنى بازمىش اولسە كز گوزل
 اولە چق ايدى. « محمد عليه السلام » رساله سندن ۲۵ نچى
 بيتدە: « جمعە كون (رسول الله) مدينە گە تشرىف
 ايتدىلر و بليغ بر خطبە اوقومقلە جمعە نمازىنى ادا
 ايلدىلر » دىيولمىش، لىكن بو جملە دن اڭ ايلك جمعە
 نمازى اوقولدى ديه آكلاشماز. جمعە حقتندە، اهل
 علم آراسندە اولان نزاعلر اوشبوندىن عبارتدر:
 (۱) جمعە نمازى مكە دە مى فرض اولدى يوقسە مدينە دە مى؟
 (۲) مكە دە فرض اولدىغى تقدىردە اوقولدىمى يا خود
 مغلوبىت عندى ايلە ترك اولدىمى؟ (۳) جمعە
 نمازىنى اڭ ايلك رسول الله اوزى اوقودىمى يا كە
 باشقە برر صحابه مى؟ بو نزاعلرنىڭ فقه مسئلەلرى
 حقتندە اثرلرى پك كوددر. اصحر وايت كە كورە مدينە دە

خوقند . ۱) « محیط المعارف » طبع اولنشمیدر؟
 طبع اولنشم ایسه نه یرده صائلنور؟ ۲) شاعر
 ندیم قلمی ایله ترجمه ایدلمش « صحائف الاخبار » نڭ
 مطبوع نسخہسی قاچ جلد اولوب نه یرده صائلنور؟
 ۳) مسکوکات ترکمانیه، معکوکات فدیمه ترکیه، مروج
 اندهب نام کتابلر روسیه آفتسارلرندن ناویلکین
 نڭ « خوقند خانلری تاریخی » اسمنده اثری، سیاح
 وامبرینڭ سیاحت نامهسی، رادلوف تاریخی کبی
 اثرلردن باشقه ترکستانه عائد روسجه و مسلمانچه
 نه کبی تاریخ کتابلری وار؟ بو حقه معلومات آلمق
 ایچون نه کبی اثرلر مطالعه ایدرگه تیرشلی .
 داده محمد داده یونس خان .

«شورا»: - محیط المعارف هنوز طبع اولنمادی،
 بیوک بر اثر اولدیغندن جلد اولهرق نشر
 ایدلنسه و مطبوعات واسطه سیله اعلان ایدلنسه
 کرب . فقط صاحب امتیازی بو کونده الوغ اش
 باشنده اولدیغندن بلکه تیز وقتده نشر ایدرگه
 یتشماز . ترکستان اهالیسی اگرده اولرینڭ تار-
 یغارینه عائد معلوماتلری و مشهور آدملریڭ ترجمه
 حاللرینی ترتیب ایدوب کوندرمک هوسنده اولورلر
 ایسه فرصت وار .

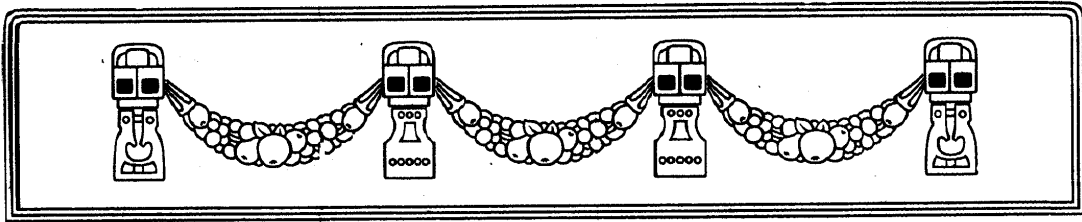
خوقند و ترکستان حقنده یازلمش کتابلر حقنده
 پتربورغده اولوف مغازه سندن صورسه کز نابوب
 جیوب یبارر . خوقند حقنده اولان مسلمانچه تاریخلر
 حقنده اوزمز سزدن استفسار قیلورغه مجبورمز .

بلبای - «شورا» ده برر دفعه اولسه ده
 طریقت اهللری ده یازلسه بزڭ کبی طریقت
 اهللری اوقور ایچون کوکلی اولور ایدی .
 مرید .

«شورا»: - تکلیفکرنی قبول قیلوب بو عدده
 طریقت اهللریڭ الوغلرندن و دین هم مات یولنڭ شهید
 اولمش آدملردن اولان بدرالدین سیماوینی یازدق .

تصریح ایلشمدر . طبری: « اول جمعة صلاها بالمدينة
 فی بنی سالم بن عوف » دیبور . (ج ۲ ص ۲۵۵)
 بلاذری عبارتیه بویلدر . نسخہسی هر بر ملا و هر
 بر خلفه حضورنده اولنورغه تیوشلی اولان بیضاوی :
 « و اول جمعة جمعیا رسول صلی الله علیه وسلم انه لما
 قدم المدينة نزل قباء و اقام بها الى الجمعة ثم دخل المدينة
 و صلی الجمعة فی دار بنی سالم بن عوف » دیبور .
 ایمدی اهل علم اوشبو روشده سویلاب طوردفلرند
 « محمد علیه السلام » رساله سنده ، بونلرغه حذو النقطة
 بالنقطة موافق یازلمش سوز ، نه جهندن یا کلمش
 اولسون ؟ احتمال مدینه نڭ بو کونگی شکلینه نظر آ
 بنوسالم اورنی مدینه ده اولاچقی ممکن کورلماز .
 لکن عصر سعادتدن صوڭ مدینه ده کوب ماجرالر
 اولدی ، اطرافی کوب آله اشوارغه اوچرادی . شو نڭ
 ایچون بعثنی مدینه نڭ بو کونگی جغرافیاسینه نظر آ
 دگل بلکه عصر سعادتده اولان جغرافیاسینه کوره
 یورتورگه تیوشلی . هر حالده سیر عالملریڭ سوزلری
 یا کلمش دگل ایسه آنلرغه موافق یازلمش « محمد
 علیه السلام » رساله سنده اولان سوز ، یا کلمش دگلدر .
 اڭ بیوک آدملردن بری ، الوغ جماعت
 حضورنده سویلامش بر سوزی بر خاتون طرفندن
 انتقاد ایدلریکده ، یا کلمش ایدیمی دگلمی ایدی ؟
 فقط یا کلمشقی اوز اوستنه ألوب : « اخطاء رجل
 و اصابت امرأة » دیبشدر . بو کبی محترم ذات ،
 اوشبو روشده معامله ده اولنور ایسه بزم کیپلرنڭ
 یا کلمشلرینی هر کیم کوستره بیلور . هم بزلر
 یا کلمشلرمنی کوسترمک حقنده مطبوعات واسطه سیله
 کوب مرتبه ار بابنه مراجعت ایتدک . شویله ایسه ده
 ایسکی شاگردلرمن روشنده مطبوعات دنیاسینه چیقق
 و ایسکی مدرسه لرمز نڭ پوچماقلرند اولان حاللرمنی
 بو کونگی مطبوعات فه تطبیق ایتدک مناسب شیلردن
 دگلدر . مکتوب صاحبینڭ « یا کلمشدر » دیه پک ینگل
 حکم ایتدیکی شی طوغر وسنده احتمال که بز ، بر کلمه
 کورر ایچون دیه سنن کتابلرینی قاچ دفعه آفتارمشدرمز .
 « سپر حلبیه » لر فلانلر حساب غه ده داخل دگل .

اشعار

نی فایده بار؟

نی فایده بار آرسلانغه آغاچ اوفنی تیگز مکده
 عقلسزارغه تاج برله بفاک طونلر کیگز مکده .
 نی فایده بار اوله ر چاقده آچی باشنی آغز مقده
 قویاشقه فارشی شه ملرنی تزوب اوطلر قابز مقده .
 نی فایده بار اجل کیلگاج فسوب نشنی قارش مقده
 چغوب میدانغه سر بیرمی « قویان » برله یارشمقده .
 فولکدن کیلمگان اشدی نی فایده بار وانلمقده
 یوزه بلمی نیره ن کولگه جیگنمن دیب آنلمقده .
 نی فایده بار قارا بیتکه قورل ایٹکک یاغنیقده
 عمرگه تاشلاغان دوستنی جلاب کون ، تون صاغنیقده .
 ساعت یوقده نی فایده بار کهوش چلبرنی تاقیقده
 ایبه نکه زور چوکچ برلن جوکه چویلرنی تاقیقده .
 باشکده بولماغان چاچنی نی فایده نیکگه فرمقده
 میبق چقمی بورن آستن صیباب مایلاب سپرمقده .
 نی فایده بار صابصقانی کهوش چیتلک گه یاپیقده
 صالوب کوزنک اوچن مایغه قاتی ایکمک نی قاپیقده .
 نی فایده ایلی دن اوزغاچ آغارغان جوننی اوز مکده
 باشکنی تیشکه لب ناشنی اوگز لر توسلی سوز مکده .
 نی فایده قولده غی دشمن فاقوب کیتکچ اوکر مکده
 توتارمن دیب صوزوب تلنی ازی برلن یوکر مکده .
 نی فایده « الله » نك اسمی بلهن اولگاننی چالمقده
 جیبوب صاقلیم دیوب مالنی نیشک « یه نچک » گه صالحقده .
 نی فایده یوقلاغان « برتقچ » نی ناش برلن اویانمقده .
 تازا ته ننی فانک برلن قرار توب تیک بویانمقده .
 نی فایده بار چرک طالنی ماتورلاب صرلاغان برلن
 کشی قارشنده باش چابقاپ کیلشسز جرلاغان برلن .

اگر چیشمہ کے صوسز بولسہ نی فایدہ آرچیغان برلن
 یوروب آودہ پشرب، تیرلب فانانسز فارچفاک برلن .
 سنی ہیچ سویگان فزنی نی فایدہ سویگانک برلن
 کیچہ، کوندوز یوتوب یالقن اچکدن کویگانک برلن .
 صوغہ فارماق، صالوب «راق» نی نی فایدہ توتقانک برلن .
 آچقاندہ ایزوب، چاینب سویبک نی یوتقانک برلن .

عبدالله بیگی مصطافانی «بوی»

وطن .

وطن حالندن اوترو کوزلرم سقفندہ فان آغلر
 نہ بالکوزلرم مجروح اولان جسممدہ جان آغلر
 صلاح خانہان فکرنده آغلر خانہ دانلر چوق
 فقط بن آشکارا آغلرم آنلر نہان آغلر
 فرائٹ خانہ وشورا دخی مکتبل ہر بلدہ
 بوکون معمور ابکن فرغانہ بی نام ونشان آغلر
 مبارک مملکتلر ہر طاقم حیوانلرہ حالا
 چراگاہ اولدوغندن ناشی یر آسمان آغا،
 اوت انسان صایامز اولینلر اسمنہ مظهر
 مثل وار بزده «وجدانسزلرک آغزنده نان آغلر»
 چقوب کر سیدہ واعظ آنلرہ صاندوقچہ رضوانی
 خلاصندن جہنم شاد اولور باغ جنان آغلر
 دیورلر سو ظن ابنای جنس حقندہ درمنہی
 ایدر سہم حسن ظن اقدام کذبہدن اسان آغلر
 جہانندن محو اولوب اول قعبہلر برکون کیدر آنجق
 مساعد عصر ایچندہ فوت اولن زمان آغلر
 یازیق عالی وطن اوکسوزکی بر حالہ دوشمش کم
 اگر تعریب ایدر سہم خامہ معجز بیان آغلر
 شریف اولمز اومسکن کہ شریف اولمز ایسہ ساکن
 اونبلرکہ وار اوستندہ بآسندن مکان آغلر

فوکراتندہ معلم فرغانہلی صوفی زادہ
 محمد شریف افندی .

تأسف .

جبر، ظلم، ایلان طولغان تانارلق
 طوتوب، بیلہب بارن صوغہ آنارلق .
 کچک چاقده اوقو یوقغہ نادانلق،
 نیاما چکدین آشقاندیر یمانلق .
 ابد کلمسکہ کیتکان انفاقلق،
 آنک اورنینه قالغان افترالق .
 آلارده کوبدہ نوک بتکان هنرلر
 ترقی دہ اولان اقوام کولرلر
 فایا کیتدی بزم الوککی حاللر ؟ !
 بولای طورساق، بزی کمگنہ زہلر ؟ !
 عارف شریفی .

استاذہما

سینی استاذ سویکلم ہیچ اونوتیمیم کوز آلمدہ سین
 مینی ظلمت، نادانلقدن چغارغان یاش چاغمدہ سین
 میکا کورسکان آق طور ی حقیقت یوللرندہ سین
 ولدرگان بو دنیاہ طور یلقنک بارندہ سین
 میکا اوبرہ تکان آدمک عمر قانونلرندہ سین
 آنام سین ہم خدای سرلی دوستلقدہ یارم دہ سین

سلام استاذ جنابیکہ، اوبہم اییلوب قولکنی مین
 یوغالتیمیم ہم آداشتریمیم اوبرہ تکان آق بولکنی مین

سعید سونچہلای .

تفریض

تاریخ اسلام . اوشبو اثرنك ايكنچى نسمى
حقند، ۱۵ نچى عدد «شورا» ده يازلمش ايدى . بوكونده
ايسه اوچونچى نسمى باصلوب چيقهشدر . بوكونده
بغداد ومصرده حكومت سورمش عباسيلر ، اندلسك
حكومت سورمش امويلىر ، مرابطين ، موحدين ،
بنو احمد ، بنو اغلب ، فاطميون ، ايوبيه ، آسباده
حكومت سورمش طوائف ملوك ، سلجوقيلر ،
عثمانليلىر اوشنداق اهل صليب مهاربهلىرى ذكر
ايدلمش . تلى آچيق ، عبارتى چيغشلى وينگل اولد .
يغندن مكتبلرده درس كئايى فيلورغه موافق اولور .
معلملر دقت ايتسهلر ضرر اولماز .

ياپونلر . «نشریات كرىمى» دن بر نچى جز .
۳ نچى طبع .

قوره ليلر . «نشریات كرىمى» دن ايكنچى
جز . ۲ نچى طبع .

انگليزلىر «نشریات كرىمى» دن آلتنچى جز .
۲ نچى طبع .

اوشبو دورت كتابنك مرتبى فاتح افندى
كرىمى اولوب اولگيسينك حقى ۳۰ نين ، صوگفيلرى
هر برى ۱۲ تيندندر .

جغرافيا معلمى . ابتدائى مكتبلرده اوقوتور
ايچون ع . جعفر طرفندن ترتيب ايدلمشدر . اوشبو
اثرلرنك هر برى اورنبورغده «كرهوف ، حسينوف
وشركاسى» مطبعه سنده باصلمشلردر .

اويغه كيلسگان فكلورم . مؤلفى عمر القراشى
جنابلىرى اولوب ، ادبى واجتماعى شيلردن بعث
ايدلمش فسقه بر اثر اولوب اوقومش كيمسهلر
مستفيد اوله چقلردر . مدرسه لرنك كتبخانه لرنده
اولنورغه وشاگردلر طرفندن مطالعه ايديلورگه
تيوشلى رساله در .

اوشبو اثر اورنبورغده «وقت» مطبعه سنده
باصلمشدر .

بيچاره خاتون . عمر تلفى اينمكدن باشقه
نتيجه سى كورلميه چك اثرلرنى اوقومق نه قدر
تيوشسز اولسه اجتماعى ، اخلاقى وادبى حكاييت
كتابلر ينى اوقومق شول درجه ده تيوشلى اولسه
كرك . يتمش كه يتكان فارتلردن ايشتورگه ممكن
اولمغان دنياوى درسلىرى ويوزلر ايله بيكلر ايله
مريد تربيه ايدوب شغللنوچى ايشانلردن آلنورغه
اميد ايدلمگان دىنى نصيحتلرنى بعض بر وقتلرده
بيش اون تينك اثرلردن آلورغه ممكن اولور .
«بيچاره خاتون» اسمنده اولان كچوك بر حكاييتنى
اجتماعى ، اخلاقى اثرلردن صانارغه وشوگا كوره ده
خصوصا باشلر ايچون برر مرتبه اولسه ده اوقوب
چيقارغه تيوشلى . يازوچيسى عبادالله افندى آليار وفدر .
اسلام بناسى - ابتدائى مكتبلرده اوقوتور
ايچون معمد كرىم افندى دبيريدينى طرفندن ترتيب
ايدلمش .

حساب مسئله لرى - معلم محبن الدين قربا -
تعلييف طرفندن ابتدائى مكتبلرده درس كئايى اولور
ايچون ديه يازلمش .

ياشكى قرانت - (ايكنچى طبع) عبدالله افندى
توفايى اثرى اولوب بالالار اوقور ايچون كوكللى
حكاييتلر و گوزل شعرلر جيولمشدر . اوشبو اوچ
كتاب قزانده «معارف» طرفندن نشر اولمشدر .
نصيحت - قزلر ايچون اولان اوشبو اثر ، بشنچى
دفعه اوله رقى (اوستنه دورتنچى طبع ديه خطا فويلامش)
قزانده «ملت» طرفندن نشر اولمشدر .

علم كلام درسلىرى - «علم كلام درسلىرى»
نام كئايى تماشا قىلب حيران بولدم . كتاب نه قدر
يغشى ايسه ده فائده و نتيجه سى اول نسيبده اولسه
كرك . «تمايز العلوم بحسب تمايز الموضوعات»
حسبنجه علم التوحيد والصفات ايل علم كلام بسبتون
برى آخرغه باشقه اولوب اولگيسى واجب ومطرب
و صوگفيسى ده مكروه و مهروب عنه اولديفى حاله
«علم كلام درسلىرى» نام كتاب بولارنى آيورمايدر .
علم كلام ايسه هر زمانده ، دينگه نه طريقه معانده

(۳) یخشی کوکئلی اول، خلقلرنڭ خدمتلرینی برینه کیتور، هیچ کیم گه جفا فیلمه!

(۴) یازو خدمتلرنده دقتلی اول، وعده لرنی وفا قیل، وفاسز اولمقدن احتیاط ایله، بورچلرکنی وقتنک تاپشیر!

(۵) اوزگگه یغشیلغی نیگان و ملت که خدمت ایتکان آدملرنی احترام ایت، وفات بولدقلرنده قبر لرنیه زیارت قیل!

(۶) هر کیم ایله گوزل معامله ده اول، محتاجلر گه یاردم ایت!

(۷) تکلفای بولمه، پاک اولسه ساده کیه ملرده بورمکدن فورقمه!

(۸) اڭ الوغ بایلق سلامتیکدر، شونڭ ایچون اوزڭڭ سلامتیککنی صاقلارغه طرش!

(۹) کون بوینچه اشلامش اشلرکن هر کیچ یاندیڭ وقت اوز اوزگه حساب وبر!

(۱۰) مظلوملرغه یاردم قیل . . . باشقرد قومینڭ فلاکتی - ریچقوف و غیر

لرنڭ خبرلرینه کوره ۱۷۳۵ نچی یلدن ۱۷۴۰ نچی یلغه قدر ۷۰۰ مقدارنده باشقرد قریهسی اوت ایله

یاندلرلمش ۳۳۰۰ قدر باشقرد قاترغه یبارلمش. ۸۲۰۰ قدر خاتون قز، بالا چاغا روس بایارلرینه بولنوب

ویرلوب آنلرغه قل هم چاریه حکمنده قیلنمش، ۱۶۸۹۳ قدر باشقردنڭ حکم ایله باشلری کپسلمش.

صوغش وقتنده تلف اولان باشقردلر بو حساب گه داخلدر . بونلردن بتونسی یوز بیکن آرتقرد .

(خلقنڭ اورچو قاعده سینه بناء اوشبو یوز بیڭ باشقردن بوکونده بر میلیون باشقرد بولور ایدی،

بو ایسه قاراتاغ حکومتینڭ بتون خلقینڭ اوچ دورت مثلینه برابر کلهدر).

علمنڭ بایلقغه تأثیری - عادتق قارا اشچی اون صوملق تیر معدندن ۲۱ صوملق آت داغاسی

یاصی آلا . هنر مند اشچی بو تیردن ۱۱۰ صوملق انه یاصی آلا . تیخنیکه مکتبن بترگان عالم اشچی

ایسه شولوق کیسه کدن ۵۰۰ مڭ صوملق ساعت پروژینهسی چغاره آلادر .

ایدوچیار بولسه شول طریقه اداره کلام ایدوب مدافعه و مجابوهدن عبارتدرکه هر زماننڭ علم کلامی اوله بیلور .

اما یونان فلسفه و اصطلاحی مغلوپ علم کلام ایسه ۸ یوز بیللر مقدم علم کلام بولوب یورسه ده

الحاله هده بزه لازم اولان علم کلام ایماسدر . بلکه بزلری نیچه یوز بیللردن بیرلی تفسیر، حدیث و دینی،

فنی کتابلرمنی اوقوتمای قولمزدن دین و دنیاوی طارتوب آلوب بزلرنی انقراض یولینه سالوچی بلای

عامه سیئه در . بزلر آنی مدرسه دن چبقاررغه لایق ایدیکنی بلومزگه اونبش یکرمی بیللر کیچدی آرتق

شمدی آنڭ مدرسه لرمزه کرم اوینه جدی سعی لازمدر . زمانچه فنون و دین اساسینه تأسیس اولونان مدرسه

عالیه دینیگه شول علم کلام دخی فاینوب آیلانوب کرسه تأسفلر اولنور . کتابقه اذا خلای و نفسه برده

سوز یوق مندر جهسی گوزل و بای لیکن ایسکی . شول هیولی و صورت، جز لاینجری، زمان و مقولات

عشره لردن، ظن ایدرسه م، وطن بالالاری طوبهش اولسلر کرك . شرح موافق، مقاصد، ملا جلال،

حکمت العین لر مندر جاتنی « علم کلام درسلی » نام کتابدن اوقومده معنی بولماسه کرك مؤلفنه حسن

ظنم کامل اولدیغی ایچون بویله یازدم و الا یازوغه حاجنده اولماس ایدی .

« الحسن القزجاری »

شورا :- حسن افندی فکری حقنڭ بز بی طرفمز .

نوعه

اون نصیحت - مکتبلرگه، یازو بولمه لرنیه، الحاصل هر بر اورنده کوز اوکینه یازوب قویارغه

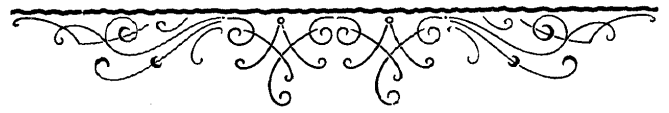
و مکتب بالالرنیه یادلاتورغه لایق اولان اون نصیحت اوشبودر:

(۱) هر اشنی بیلوب و آکلاب اشله!

(۲) بو کون بتررگه تپوشلی اولغان اشنی ایرته

گه قالدرمه!

اسرافدن منع ايتمك - طويلرده و باشقه مجلسلرده اسرافدن منع ايتمك ايچون تركياده «منع اسرافات» اسمنده بر جمعيت تاسيس ايدلمشدر. «طنين»

«تل ياريشى» مقاله لرى حقنده (*)

(باشى ۲۰ نچى عددده)

۶

بو مقاله ده بات سوزلر بولماسه ده، ژورنال چغاروچيلرغه عفو اولنماسلق يا ككشلىر يوق توگلدنر. ۳۵ نچى بيت نك ۱۸ نچى يولنده «چونكه» كرك اورنغه «آنك اوچون» ديولگن. آنك اوچون - سوزى بوغاريدنه بر علقه ك راجع بولمق تيوشدر. حالبوكه مقاله دهغى اورنغه فاراغانده «آنك» ضميرى اوچون بوغاريدنه بر مرجع بوقدر. بزده بورندن شولاي، لانه نك معناسن آنك اوچون - ديه ترجمه قلوب بورمكه ايديلر. بو كونده ايسه - چونكه - بورگزلورگه تيوشدر. ۳۶ بيتده ۵ بولده «شويله» سوزى باردر. بو، اسم اشاره نك حال صيغه سيدر. حالبوكه بوغاريدنه هيچ بر مشاراليه بولورلق اسم يوقدر. بناء عليه باكلشدر. ۱۱ نچى بولده «آلمايه» چقلمز» ديولگان. مستقبل صيغه سنده فقط جمع غائب لره غنه - لر - توتاشور. جمع متكلم - مز - ايله تمام بولور. آلمايه چقلمز كرك ايدى.

مقاله نك آخرنده «باشقه يازاچقلمزده وار ايسه ده فالدردم» ديديكنده، يوقاريدنه جمع متكلم ضميرى - مز - بولا توروب، فالدردم فعلى نك مفرد كيلوى درست ايمس در. فالدردم كرك ايدى.

(*) اوشبو مقاله وانتقادى اوقوچيلريك كوز اوكلرنده «تل ياريشى» مجعوعه سى اولنورغه تيوشلى، شوندى باشقه كوب فائده چيقماز.

۷

بومقاله ده بات سوزدن بولماسه ده، يازوچپسى نك اري بولويينه رغما خطالر يوق توگلدنر.

مقاله نك بر نچى يولنده «ياز باشنده يل صاين بولا» ديديكندن - يازنى بورن، يلنى صوك كيلتر - ديكى اوچون - ياز ديگان بر اوزاق وقت بار ايكهنده شونك اچنده يل ديگن فسقا بروقت تاغى بار ايكهنى آكلاشلادر. حالبوكه ظرف زمان ايكه وي فاتار كيلسه لر قاي اوزاغى بورن ذكر اولنمق تلمز نك نازك قواعدندن در. «يل ساين، ياز باشنده» ديو كرك ايدى.

۴ - ۵ نچى يولنده «بيكى ديگن تاتار برله اورس فاتوش اول ياننده بولادر» ديديكى جمل نك تركيبينه فاراغانده مونداي معنا چقاد: بيكى اتلى بر تاتار بار ايكهنده، اونك ايله برابر اولارق، اورس فاتوش ئنله نينده ي بر اول يازى بار ايمش. «ديگن» جمل نك اچنده هر وقت اوزندن يوقارينغى سوزنى توبه ن ياغينه صفت ياسايدر. اوقوچيلر بلكه يازوچينك مراد نچه آكلار لر. چونكه، بزده آكلو قاعده تله ديكنچه اومايوب، هر كمنك كوكلى تله - ديكنچه يوريدر. اما قاعده ايسه بز يازغانچه افاده قلادر. درستى: «تاتار برله اورس آرالاش، به بكي ديگن اول ياننده» بولادر.

تلمزده بر اسم ياخود فعل نك تا كيد اولنوى تكرار آيتو برله ياخود - بيك، ابدن - كى تا كيد ادا نلرى كيلترو ايله بولادر. بناء عليه، ۸ نچى يولدهغى «بيك جش جش» ديه ايكى قاباتلى تا كيد كيلتروى تلمزگه سبمايدر. «بيك جش» ياخود «جش جش» كرك ايدى. اولايده توگل، ينه اش باشقه چه:

قازان شيوه سينك بوزلغان، بارنېغه غنه فالغان بر شيوه ايديكى اثبات ايتلوب كيلدى ايندى. اول لرنك، فالالرنك اوتروى جش لق ايله صفتلانمايدى. اوللر برينه برى ياقن بولسه لر - جى، يراق بولسه -

نرسه لرده برده چیت سوز بولماسون، الفی تورکچه سوزلردن گنه بولسون دیگان سوزدن یازوچیلرن اولاری یازوغه اوندی وچیلرنک اولاریده چیت تلچه بولماسقه کرک دیب سوزم ایتهم « دیدیکنده مطبعه خطاسی بارمی یاخود قول خطاسی بارمی - توشنرگه ممکن بولمادی .

موندن باشقه، بک کوب نقطه وضه لرده اورنسر قویلمشردر .

۹

بو مقاله ده ملت سوزندن قاچوب سکز اورنده « روغ » سوزی قوللانغان . بر ملت نك اچنده گی شعبه لرینه تورک تلنده اروغ دیوله در . تورک ملتی اچنده باشقورده ، قیچاق ، میشه ر ، آرغن ، نوغای کبی اروغلر باردیر . ملت سوزینک تورکچه سی ایسه - ایل - بولادر . تورک ، روس ، عرب ، ارمه ن ایللری کبی . ملیت اعتبار ایتلمه ی ، عموما خلق یاخود بر مملکت نك خلقی اورنینه « یورت » سوزی یارایدیر . مقاله نك ۴۴ نچی بولنده غی « بلغاریه روغی » اورنینه « بلغاریا یورتی » دیو کرک ایدی .

معلم حسن علی .

II

حسن علی افندی نك « نل یاریشی » مقاله لری حقنده (شورا ۱۹۱۰ یل عدد ۲۰) یازغان فکرلرینه بر آز اوشانوب یته آلمانلقدن اوز فکرمنی ده یازدوم باقچه چیلیق .

حسن افندی یات سوزلرنی تیکشیرگانک « واغون » اورنینه « اوت آرباسی » یازارغه کرک ایدی دیب ایته . منجه و اغون سوزی یغشیراق هم و اغون ، تیلیغرافی ، تیلیفون کبک سوزلر کوب نلرده اوزگار - تلمی فالغانلر .

« فلم » اورنینه « یتهو » یازارغه کرک ایدی دیب ایته . فلم عرب سوزی بولمه سه کرک آنی عربلر

« کبرک » دیوله در . بو نفیس لغتلر قازاق شیوه سنده ساقلانمشدرلر . ایندی : « یول بوینده جیی جیی اوترغان اوللر آچق کونده بیگرکده ماتور کورنهلر » دیولسه ظرافتلی بر جمله بولور ایدی .

کوب تورلی اثرلر صاحبی بولغان جار الله الولی افندی نك ینه بر نیچه یا کلشلی بار ایدی ایسه ده اورن آزلقدن قالدردق اولری بورنی کتابلرنده اولان یا کلشلی ایله بر قابچقه تولترلورلر . والسلام .

۸

نل یوگرتشو باشلی مقاله نك یازوچیسسی ، چیت سوزلردن قاچوده ، بارچه یازوچیلردن اوزدیغینی دعوا ایتوب برنیچ بولورغه کله سه ده ، برنیچ صفتیه کریمه یارامای تورغان چوپچارلر مقاله نك اچنده یوق توکلدر .

بر اش بره ونك کوکلندن چغو خوفی بولغانده شوکه ایسکه رتو اوچون - بیلگیلی (معلوم) سوزی کیلترلدر . مقاله « بو ، بیلگیلی اوندی و » دیب باشلا . نغانده بیلگیلی سوزینک لزومی بو قدر . هم اوندن مقدمگی ضه ده اورنسر قویلمشدر . اسم عدد سوکنک کیلنگه ن فعللر هیچ بر اورنده ایکی قابات آیتلماسار . شونک اوچون « ایکی قابات اوطوروب اوطوروب یازدم ایدی » دیدیکی خطادر . « ایکی قایتا اوتروب یازوب ایدم » دیو کرک ایدی .

عزت ، جلالت و عظامت اجبار ایتکن اشلرگه ایه روگه تلمزده - باش بیرو ، بوی بیرو ، بوین صونو کبی سوزلر قوللانلادر . شاو تورکچه یازوغه اوندی و بر ادبی دعوت بولدیغی اوچون ، مقاله نك آلتنچی بولنده ، « شول اوندی وگه بو یصونو یوزندن یازدم » دیوی اورنسرذر . یازمای فالوده درست بولدیغی اوچون « بو یصونو » اورنینه « فوشلو » سوزی یارار ایدی .

اون ایکنچی بولده « سوز کوره شولر » اورنینه « سوز کوره شولر » کرک .

۱۲ نچی بولدن باشلاب ۱۵ گه چافلی « یازغان

مونده محرر افندی بیک نازكلك برلن طوتولمی
طورغان شرط جملهسی برله یازغان :

«اگر... ساچوب وقتنده باشلاسهلر (ایدی)
تیلر وپ یورماسلر ایدی» بو طوتولمی طورغان
شرط، چونکه ساچوب وقتنده باشلامیلر بس تیلر وپ
ده یوریلر. منده محرر افندی تاتارلرنک طورمشلر
ندن قایغرتوب یازغان. اما حسن افندی بو جملهلر
اوریننه بر آرز باشقاراق جملهلر یازا: «هر یرنک او-
زیننه تیموشلی اولان اورلقینی اوز میزگنلنده چاپسهلر
تیلر وپ یورماسلر» بو طوتولا طورغان شرط جمله
لری. منده بر حال نی سویلاب یعنی شولای ایشل-
سک شولای بولا دیگان، اما تاتارلرنک طورمشلرینه
بونک هیچ نسبتی یوق هم بو مقال (باقچه چیلق)
مفهومینه طوغری ده کبلمی.

« یاز باشنده سوفا ایله جیر جیرتسهلر یا که
باشلکده علم و هنر اوگره نسهلر... تیلر وپ
یورماسلر ایدی ینگل کسبده تابارلر ایدی». منده
حسن افندی سوفا برله علمنی چاغشدر و بلاغت
قاعدهلرینه خلاف دیب آیته. بلکه علم بلاغت که
بر آرز خلافسر، اما منطق غه برده خلاف توکل.

بر تاتا باشی آغزندن.

«اوزم ایسکی چافلرده اوسکان» حسن افندی
«اوسکان من» دیب یازو کرکدی. درست، اما
شولایده سویلیلر.

مثلا: «بو تل نچی اوستنده گی کیومن، من
بیرگان» هم «بو یازونی سن یازغان» دیب آیتهلر.
«شاگردلر مکتبگه کیلگن» خلقنک سویلاوینه ده
اعتبار قیلورغه کرک، چونکه خلق تلنی چقارا، تل
نعونی چقارا.

«شارقلداشب کولهلر» اوریننه «شارقلداشوب
کولهلر» کرکدر، دی. بو خطا بولسه کرک. بر
جملهده بر فعل تکثیر فاعل فورماسنده بولسه شوا،
اوق جملهده ایکنچی فعلنکده تکثیر فاعل فورماسنده
بولووی لازم توکل. مثلا: «روس اوللرنده بیرام

یونان لاتین تللرندهن آلفانلردر. Galamus, Galamos
قامش، صبرغی، قلم معناسنده آنک ده بزنگ تله
فالووی یغشی.

«شهر» «فالا» ایکیسی ده عرب سورلری.
«فالا» فلهدهن آلفان بولسه کرک.

«بو یللرنی بازارلرده» نی یاگلش دیب «بو
یللرده بازارلرده» کرک دیگان. منجه موند یاگلش
یوق، چونکه شولای سویلیلر مثلا: «بو یل ایگون
بیک اوکدی» دیب آیتهلر، اما حسن افندی کا-
عدهسی بوینچه «بو یلده ایگون بیک اوکدی» دیب
آیتورگه کرک ایدی. دخی «بو یللرنی بازارلرده»
کیلوشلیرهک «بو یللرده بازارلرده» ده، چونکه منده
ایکی «ده» یاناشا بولو برله فولاق غه اوکغابیسز آیته.
«روسلر باقهلرلنده کیندر یتکروب» جملهسی

یاگلش آنک اوریننه «یتشروب» کرکدر
دیگان. منده من دخی یاگلش تابیمین. فعل-یتمک-
یتکرمک-یتشمک-یتشترمک. فعلده ش حرفی اشک
بر نچه یافدهن برگهلهشب اشلانوون آکلانا.
(Взаимный залог). اگرده منده روسلرنک
برگهلهشب کیندر ایگولرن آکلانورغه
کرک بولسه ایدی، اول چاقده یتشروب یازارغه
کرک بولور ایدی. اما منده محرر افندی روسلر
کیندر ایگهلر، تاتارلر ایکمیلر دیب گده آکلانورغه کلی.
«اگر... تیموشلی اورلقلر ساچوب یغشیغنه،

وقتنده باشلاسهلر... تیلر وپ یورماسلر
ایدی» منده حال و فعل حال یوقلقدن معنا آکلا-
شلمید، دیب آیته. بو جملهلر بیک قاعده بوینچه
ترولگانلر هم اکلاناسلق ده توکل. منده فقط
«باشلاسهلر» دهن صوک «ایدی» سوزی تاشلانغان،
اول ینگلک ایچون تاشلانا، آنک ضرری یوق مثلا:
«اول بازارغه بارسه (ایدی) آندن اون کینورر
ایدی» بو سویلمش جملهلر شرط جملهلری. آنلر
ایکی توری بولا: شرطی بولا طورغان، طوتولا طورغان
(Сбыточное условное предложение) شرطی بولمی
طوتولمی طورغان (Несбыт. условн. предложеніе)

اوقوب، ايشتوب كيله ايدك .

اما كيساكدنگنه تركيه ايله رومانيا آرسنده اتقاق ياصالو خبرى چغوبده آنك بتون ياوروبا سياستنه تاثير ايتنچگنى، ياكى تركيه گه نهملى تللىر قوشوب كېلگن و حلمى پاشاغه پتربورغده سياسى ضياقتلر بيروب مهم نطقلر ايراد ايتكان « نوؤبه ژريه » چيلرنك كوكللرينى بولغاتاچاغينى، درستيك هيچ كم كرتمه گاندر .

سياست اشلىرى عجب تورلندر . تركيه - رومانيا اتقافى بلغار يانى آرتينه بورولوب قارارغه، يونانستاننى دخيده نغراق چوالورغه، صربيه نى طنچراق طوررغه، « فاره طاغ » نى آزرارق توچكورگالرگه مجبور ايتدى . روسيه گه ئلله قاچانغى بيسارابيا واقعه لرن ايسكه توشو، دى . انگلتره ايله فرانسبه نك تركيه گه اظهار ايتن طورغان عشق اولترينه صالحون صو سيبكان شيكللى ياصادى .

چونكه تركيه - رومانيا اتقافى تركيه نك گيره انيا و آوسترباغه قوشيلووى ديمك ايمش . بو ايسه حريت، اخوت، مساوات سوزلر ينى اوراملرنده غى طاشلرينه قدر يازوب قويغان فرانسوزلرنك برده خوشلرينه كېتمه دى . همده بونك آچوونده بېك تيز آلديلر . فرانسوزلرنى عاليجناب ديلر ديوون . لكن اوز فائده لرينه بولغانده غنه بولسه كرهك . حقانيت و عدالت ايچون عاليجنابلق ايتو احتمالكه حاضرگى فرانسوزلر فاشنده بر نوع حماقتدر .

تركيه آقچهغه محتاج بولدى . فرانسوزلردن بورچقه آلوب طورماچى بولدى . فرانسوز بايلرى بېره چك بولديلر . فرانسبه حكومتى بېردرمه دى . يالكز فرانسوزلردن غنه توكل، انگلېزلردن بېردرمه دى . تركيه نك مالىه سينه فونترول قويارغه، آنك امور داخله سينى اوز مراقبه سى آستنه آلورغه تله دى . مينم مى ناموسم بار، اول بوگا مساعده ايتميدر ديه تركيه فرانسبه نك بو تكليفنى قبول ايتمه دى . شونك ايچون اول « وحشى، ظالم، نچار تركيه » بولدى . اما سلطان حميد وقتنده تركيه بېك هيبت، فرانسوزلرده

كونلرنك مارجه لرقول طونوشب يرلاب يوريلر « ديب آيته لراما » طونوشب يرلاشب بورشه لر « ديب آيتولازم توكل . « آكارغه » ديگان سوزده ايكى قات مفعول اليه آداتى قوشلغان اول - او - مفعول اليه - اوگا بو بر آز اوزگاروب - آگا - ديب آيتوله باشلاغان، صوك آگا - ر - حرفى قوشلوب - آكار - بولغان ، آگا دخى مفعول اليه آداتى (غه - كا) قوشو برله - آكارغه بولب چققان . بو البته درست توكل .

حسين حمزه اوغلى مقصودوف .

سياسى مصاحبه .

الك باى دنيا لرنك برسى خيال دنيا سى ايسه، ايكنچيسى سياست دنيا سيدر . خيال دنيا سنده غى تصورات نيچك برسى آرتندن برسى طوغوب طورمق ايسه، سياست دنيا سنده غى وقوعانده شولا يوق برسى برسينه بالغانوب ظاهر بولوب طورمقده در .

يارى، پورتيكيزده زور بر انقلاب بولوب، حكومت مستقل نك يميلوون و آنك اورنينه جمهوريت قورواوون؛ شرق شهرلرنده بېك عظمتلى يوروسلرده ياوروبا نك مدنيت مركزلرنده، اوراملرده غى مكذب بالالرى طرفندن « قارغا! قارغا! » ديب نچقريل طورغان اوزون قاره كيوملى جزويت پاپاسلرينك مملكتندن طرد ايتلولرن كونارگه ده اورن بار ايدى . چونكه فرانسبه، اسپانيا، ايتاليا، پورتيكيز شيكللى وقتيله قاتوليك لكنك الك نى حكوم سورگان يرلرنده حاضر بو مذهب گه فارشو فوق العاده زور دشمنلق آرتديغنى، بناء عليه اول مذهبى اولر ينه آلت ايتوب خلق اوستنده گى نكهم و استبدادلرينى دوام ايتدررگه تله گان كشي لرگه ده خلق نك بېك نفرت ايتديگنى و آنلرنى اولر يرنك چيلكه لرندن سلكوب ارغتورغه كوبدن بيرلى حاضرلنوب كېلدېكلرينى، « فهره » شيكللى كشي لرنك بو خصوصه فداى جان ايتديكلرينى

كشپلر انگلتره نڭ هندستانده غى اداره سينڭ نچاراغى،
آنده غى سفالنى، انگلتره عدالتنى نڭ آنده اثرى
يولغىن آڭلانتوب بېرگاچ هر كمنڭ ايسى كيتدى .
شوندى بر حكومتنڭ عدالت نامنه اوله رقى اون مڭ
يلاق ايران مملكتنه، ايران ملتنه سوؤ قصد ايتووبنه
هر كم بيان نفرت ايتدى . وطن حسى، مليت محبتى
شرفليرده ده غر بليلردن كيم توگل لگى بونده سويلنگان
نطقلردن آڭلاشلىدى . شول قدر ييسى باركه، تطبيقان
كورلماينچه طوروب بونڭ اهنه ده وعلپهنه ده بر نرسه
ايتوب بولميدر!

بو ميتينغده سويلنگان سوزلر حقيقه بىك مؤثر
درلر: «صراط مستقيم» نڭ ۱۱۲ نچى نومرنده بارسين
تفصيلا باصلوب چقديلر .

ميتينغدن نى چقدى ديه چكسكز . آندن بر
تليغرام چقدى . تيمر چيق بويونچه باروب گير مانبا
ايه پراطور ينڭ قولينه كردى .

ميتينغده گى مڭلر چه مسلمانلر بتون عالم اسلام
اسمندن آڭا مراجعت ايتوب، ايراننڭ تقسيم ايتلووينه
فارشو طورون اوتنگانلر . سين بر وقتلر صلاح الدين
ابوبى قهرينه چيچك قويوب، اوچيوز ايللى ميليون
مسلمان غه خطاب ايتكان ايدڭ، حاضرنده ياردم صو-
ريزه، عدالت وحقانيت نامنه مسلمانلر نى طاشلاما
ديگانلر .

ايه پراطور وبلهلمدن اول تليغرام غه فارشو
جواب بولغاناغى بلنمادى . لکن انگلتره حكومتى نڭ
گير مانباغه و تركيه گه رسمى صورته خبر بېروب :
«بزنڭ مقصودمز ايراننى تقسيم ايتوتوگل، حتى حقو-
قنده تيه چك توگلمز» ديگانلگى آڭلاشلى هم ايراننڭ
جنوب طرفنه كرتكان بر آز عسكرىنى كېرو چغار-
غانلق خبرينى ده تابغر افلر كيتردى . چونكه حاضر
آنده اجنبيلر نڭ حياتلرينه تهلكه بولو خوفى بتكان
ايمش . ما شاء الله، نى قدر تيز طنج لانو! اوچ آينى
ده كوتميلر!

سيام قرالى نڭ وفات ايتوب اورنينه اوغلى نڭ
قرال بولووى، گير مانبا ايه پراطورى اوغلى نڭ زور

بىك عاليجناب ايدى . فرانسوزلر سلطان حميدگه
ميليونلر ايله بورچ بېرودن برده چيگنمېلر ايدى .
چونكه اول وقتده اوزلرينڭ آفچه لرينه مقابل الوغ بر
ملتنى، زور بر مملكتنى اوزلرينه اسير ايتلر
ايدى . حاضرنده ايسه بېرگان بورچلرينه مقابل بارى
صومنه ۵ تين طابش ايله گنه قناعت لئركه حاجت بولا .
فرانسىه بونڭ ايچون تركلرگه اوپكه له ماسكه ده
كېرهك ايدى . چونكه حاضر آڭ سلامنه فارشو
سلام قايتاروچيلر اوزينڭ دارالفنونلرند اوقتوب
بيارگان، دنيا كوتارگه، حریت الورغه و آندن
فائده لنه بلورگه اوزى اوگره تكان شاگردلريد .
ياوروپالور ايچون حریت بخشى نرسه ايكان، لکن
اوزلرند گنه بولو شرطى ايله .

تركيه نڭ فرانسىه دن بورچ آلو مسئله سى ياوروپا
مطبوعا تينى خيلى اشغال ايتوب، ياوروپا ديپلو-
ماتلر ينڭ باشلارن بايتاق واتقاندىن صوڭ بىك جيڭل
گنه حل ايتلدى . آڭارغه بورچنى فرانسوزلر نى
برده سويى طورغان نيمسلىر بېرديلر .

بېرديلر بېروون، لکن بونڭ آرتندن ئلله
نيندى داوللر كوتاريله باشلادى : انگلتره حكومتى
ايران غه نوطه بياروب : «اوچ آى اچنده مملكتكنى
طنچ لاندرماسهك، اوزم عسكركرتب طنج لاندر اچقمن،
راسخودلرن سيندن تولانه چكمن» ديدى . ايراننڭ
شمال طرفينه روس عسكرى السكدانوك كرتكان
ايدى . جنوب طرفنه انگليز عسكرى، شمال طرفينه
روس عسكرى كرتكان بو بيت ايراننى تقسيم ايتو
ديگان سوز بولا ديب اور باشلى شرق خلقى نڭده
فانلرى قاينى باشلادى .

هايدى باقلم، بر ميتينغ ياصاب بوڭا فارشو
پروتېست ايدلم ديديلر . استانبولده «اوده ئون»
نياترنده مڭلر چه كشيبدن عبارت بر جمعيت بولدى .
بو جمعيت ده عجم، تورك، عرب، تاتار، صارت،
هندى، سيپريالى، افغانلى، تونسللى، جاوالى
مسلمانلر نڭ هر قايسندن آدم بار ايدى .

باشلاندى نطقلر . بوروب كوروب قايتقان

لطائف

۱۰۶

فرانسزلرنڭ ظلم ايله مشهور اولان پادشا-
هلرندن برى بر وقتده «دار العاجزین» صالدرغه
كرشدى. بونى ايشتىدكننده حكيملردن برى: «ظلمى
ايله بتون رعيتنى فقير و عاجز قیلوب بترديكندن
صوڭ بر - دار العاجزین - صالحق لازم اوله چقى
طیبعبدر» ديمش.

۱۰۷

بر آدم نحو عامى عالمرندن ابو القاسم الانبارى
حضورينه كلوب: «اون تين آچه ویرسه گز شونڭ
برابرينه سرگه بر باطل اجماع كوستررم» ديمش.
ابو القاسم آچهنى و بروب: «ایمى سويله! اول
باطل اجماع، نه كى اجماعدر؟» ديديكنده اوته گى
آدم: «سزنىڭ صارانلقنر حقنده اولان اجماع، ديمشدر.

۱۰۸

فرانسیهده الوغ بر مجلسده بر آدمنىڭ فكرلى
هم ده عقلى كوب اولمقى ايله مدح اينيشلار. بونى
دكلاب طورديغندن صوڭ بر خاتون مجلس اهلینه
فارشو: «عقلى كوب اولسهده اولور، زيرا مذکور
آدم بو کون گه قدر عقلنى هيچ بر صرف اينديكى
يوقدر» ديمشدر.

طنطنه ايله افصای شرق گه سیاحت گه كيتووى، تركبه
سالماني نڭ عسکر مانیوراسینه ادرنه گه باروى،
فرانسیهده زور زاباستوفقه لر بولوب اوتووى وشونڭ
حقنه حاضر فرانسوز پارلامینتنده غى پارتیه نزاعلری،
اسپانیانڭ فاس دن تضمینات حربیه صوراوى، يوقسه
عسکر کرتب فاس طوفاغن ضبط ایتارگه تلاوى
وايكنچى ياقدن اسپانیانڭ اوزنده جمهوریت حرکتى
كوندن کون کوچايوب قرالیت باعانالرينڭ سلکینه
باشلاوى، خپوه خانى اسفندیار توره حضرتلرينڭ
مانیفست اعلان ایتوب اصلاحات داخله گه باشلاوى،
يونان ملت مجلسى نڭ طارانلووى، يونانستانده بحران
سیاسينڭ دوامى شيكالى بر طاقم واقعه لر گرچه عمومى
سیاست گه اول قدر زور تاثیر ایتماسه لرده اوز
اورنلرنده يخشوق مهم واقعه لردن صانالمقده درلر.
بو صوڭ کونلرده روسیه و گيرمانیا ايمپراطورلری
پونسدام شهیده ملاقات ایتدیلر. حکمدارلر کور -
يشووينڭ زور سياسى نتیجه لری بولا طورغان ایدی.
بو کور يشولر انشاء الله خيرگه بولور. مع مافیه سیاست
نگارماچلرينڭ گل مسلمان مملکتلری اوستنده ايله -
نوب طورولرى عادت حکمینه کرگان بر اشدر.

مملکتهمزده دولت دوامسى آچیلدى. بتون
مملکت خلقى و خصوصاً مسلمانلار ايچون فوق العاده
مهم بولغان ابتدائى تعليم مسئلهسى قارالورغه باشلا -
ندى. بزنىڭ مسلمان خلقى كوبسنچه اوزلرينه تعلق
ایتمه گان بحثلر ايله شغل لنگه ياراتا و حتى قمار
درجه سینه يتوب يودر و فلاشورغه بولدر اولا طورغان
ایدى. اوزلرينه الك يقين دن تعلق ایتکان بو مسئلهده
نیشلهب قالورلر. يشاغان کشى کورر.

محررى : رضا الدين بن محمد الدين

ناشرلى : محمد شاکر و محمد زاکر راسيفلر

«شورا» اورنبورغده اون بيش كونده بر چققان ادبى، فنى و سياسى مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-й СТР. ОБЛОЖКИ
30 ЧОП., НА 3 и 4 СТР. — 20 К. ЗА СРОКУ ПЕТИТА.
АДРЕСЪ: г. Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بىلى: سنه لك ۵، آلتى آيلىق ۲ روبله ۶۰ كاپك.
«وقت» برلن برگه آلوچيلرغه:
سنه لك ۹، آلتى آيلىق ۴ روبله ۶۰ كاپك در.

« شرق كتابخانه سى » نده مصر - استانبول - هند -
 بيروت مطبوعاتی كليتلى صورتده موجود در .
 مکتب و مدرسہ لہر ایچون ہر فندن، ہر توری درس
 کتابلری، کویلب آلغویچیلرغہ غایت آرزان بہا ایلہ کوندر لککہ در .
 مفصل « اسامی الکتب » بوش بیارلور .
 زاداتکہ سز نالوژ ایلہ بیارلماس . بر سپارش (زاکاز)
 نڭ دورتن ہری قدر زاداتکہ بیاریلورگہ تیوشلی .
 پوچتہ مصارفی آلوجیدن .

شَرِقْ كِتَابْخَانَةِ سَمِي
 صِيَاغِي : اِحْمَدِ اِسْحَاقِي
 اَوْرْ شَرِقْ شَهْرْ نَدِي
 سَنَهْ تَامِي ۱۹۰۶

Адресъ: Орскъ, Оренбург. губ.
 Ахмету Исхакову.

محترم اماملرمز دقتنه!

ياشار قويلور ايچون

ميترقه دفترندن سؤيدينه بيرورگه فورماسى
 دوخاوى ضابرائيه طرفندن ياصالوب تصديق
 ايدلگان ميتريچسكى اسپرافكه هم سيمينى وپيسكه
 بلانقه لارى باصلوب چقى .

بهالارى: يوز دانهسى ۵۰ . پوچتہ مصرفى ايله ۸۵ .
 نالوژ ايله اصوم .

آدرس: „ВАКТЪ“ Редакция газ. Оренбургъ,

« وقت » مطبعه سنده

هرتورلى كتابلر، خط و اسچوط بلانقه لرى،
 كانؤيرتلر، طوى و ضيافت ايچون زاپيسكه لرى،
 تبريك هم ويزيت كارتوچكه لرى نفيس
 و گوزل روشده اشلنه در . چيتدن صورا -
 توچيلرغہ تيز مدتده اشله نوب يبارله در .

آدرس:

„ВАКТЪ“ Редакция газ. Оренбургъ,

« كريموف، حسينوف و شركاسى » نڭ كتاب مغازينلرى اورنبورغده هم اوفاده .

مصدرن ياشى كيلگان كتابلر:

» ۵۰ » ۲	حجة البالغة	صوم ۵۰ تين	فلسفة ابن الرشيد
» — » ۲	مقامات الحريرى شرحلى	» — » ۱	الاشاعة لاشراط الساعة
» — » ۱	الانسان الكامل	» ۶۰ » —	الاقتصاد فى الاعتقاد
» — » ۲	الجامع الصغير	» ۶۰ » —	سر الروح
» — » ۵	سراج المنير فى شرح جامع الصغير	» ۳۰ » —	الحصون الحميدية لمحافظة عقايد الاسلاميه
» — » ۵	الملل والنحل	» — » ۱	تمييز الطيب عن الحبيث
» ۵۰ » ۲	همع الهوامع فى شرح الجوامع	» ۳۰ » ۱	آكام المرجان فى احكام الجان
» ۵۰ » ۱	ارشاد الفحول الى التحقيق من علم الاصول	» ۲۰ » ۱	كتاب الفوائد المشوق الى علوم القرآن
» ۶۰ » —	تفصيل النشأتين وتحصيل السعادتين	» — » ۲	دليل الحيران فى الكشوف عن آى القرآن
» ۵۰ » ۲	اليواقيت والجواهر	» — » ۱	تهافت الفلاسفة للامام الغزالى
» — » ۵	احياء علوم الدين	» — » ۱	» لابن الرشيد
» — » ۱	ادب الدنيا و الدين	» ۵۰ » ۱	المقدمة لابن خلدون
» — » ۲۱	فتح القدير اعلى مجلد	» ۵۰ » —	شرح معلقات السبع
» ۲۰ » ۱	كتاب الاذكار للنووى	» ۵۰ » ۱	ابن قاصح على الشاطبيه
» — » ۱	مجموع الرسائل	» — » ۲	درة التنزيل وغرة التأويل

پوچتہ مصارفی آلوجیدن . زاداتکہ سز کتاب نالوژ ایتوب بیارلمی . زاداتکہ گہ آفچه اورنینه پوچتہ مارکسینه مقبول .

آدرس: Оренбургъ, Уфа, Т-ву Каримовъ, Хусаиновъ и Ю-о.

«وقت» اداره خانہ سينگ اوز مطبعہ سندہ نفيس روشدہ اعلا کاغذگہ باصلوب چققان تو باندہ گی اثرلر اداره ده هم مشهور کتابچيلردہ صاتمقده در. اداره دن يوزلب آلوچيلرغہ مخصوص اسکید کہ قيلنور. آدرس: „ВАКТЪ“ редакція газ. Оренбургъ.

«دورت کون»

روسلرنگ مشهور اديبلرندن ؤ. غارشين اثرى بولوب، ر. رقيب طرفندن ترجمہ قيلنهدر. بو رسالده محاربه ده يارالانمش بر صالدا تانگ اوزى ؤوردىكى تورك صالدا تى يانده دورت کون عنابلانوب ياطديغى و شو ائنا ده گى احوال روحيمسى - حسياتى تصوير قيلنهدر. بهاسى ۵۸، پوچطه ايله ۱۰ تين در.

«قوز غونلر اوياسنده»

شاخته ده غى مسلمان اشچيلر طور مشينه دائر شريف افندى كمال قلمى ايله يازلمش عبرتلى بر حكايه در. بهاسى ۱۲ تين، پوچطه ايله ۱۴ تين.

«کتب سته و مؤلفلرى»

حديث و سنت عالملى قاشنده «کتب سته» ديه مشهور اولان حديث كتابلىرى و آنلرنىڭ مؤلفلرى حقدنه يازلمش بر رسالده در. ۱۳۶ بيتدن عبارت اولان بو رسالهنىڭ حقى ۴۵ تين.

«باصلماغان شعرلر»

اوتوز قدر ذاتلرنىڭ شعرلرندن نمونه لر جيولوب باصلمش شعر مجموعهي سندر. حقى ۲۰ تين، پوچطه ايله ۲۴ تين.

«رحمت الهيه»

بو اثر، محترم موسى افندى طرفندن قوزغاتلمش «رحمت الهيه» مسئلہ سى حقدنه مجتهد و محدث ابن القيم الجوزيه حضرتلرنىڭ «حادى الارواح» نام بيوك اثرنىڭ اولان بر فصلىنىڭ ترجمه سندن عبارتدر. ايكنچى مرتبه باصلدى. مرتبى رضاه الدين بن فخرالدين. حقى ۱۰ تين، پوچطه ايله ۱۲ تين.

«ترويسكى علماسى و اصول

«جديده»

اصول جديده ايله بالالر اوقومتق شرعا وعقلا درست ايدىكى حقدنه، شيخ زين الله نقشبندى حضرتلرى هم برابر اولنديغى حالده ترويسكى علماسينىڭ اعلام نامه و عموى نصيحتلرندن عبارت بر اثردر. ايكنچى مرتبه باصلدى. حقى ۵.

«محمد عليه السلام»

معتبر اصللردن آلنوب يازلمش بو اثر مکتب بالالرينه درس ايتوب اوقوتورغہ هم مطالعه ايچون بيك موافقدر. مرتبى رضاه الدين بن فخرالدين. حقى ۲۰ تين، پوچطه ايله ۲۴ تين.

«اويغہ كيلگان فكرلرم»

محررى عمر القراشى.

غزته و ژورنالرده اوتكون قلمى ايله مشهور عمر افندى نىڭ ۶۹ صحيفه لى، احسان يخشيلق، ملتنى اصلاح، بلندلك سويوكى اون فصل اوزره ملتىنى اياڭ يوده تكان مسئله اردن بحث ايتمش بو اثر «وقت» اداره سى طرفندن باصلوب چقى. حقى ۱۴ پوچطه ايله ۱۶.

«تاريخ اسلام»

ابتدائى و رشدى مکتبلرده اوقومتق ايچون استانبولده مکتب سلطانى ماذونلرندن عثمان افندى جليللر طرفندن آچيق تركى تلمده يازلمش بو اثر، ايكنچى مرتبه باصلوب چقى. حقى ۱۸ تين، پوچطه ايله ۲۲ تين.

«جغرافياى عمرانى»

غيمنازيه و ريانلى مکتبلرده اوقوتولا طورغان درس كتابلرندن آلنوب ترتيب ايدلمش بو اثرنىڭ تلى آچيق، افاده سى ينگل، مکتبلرده درس قيلوب اوقوتورغہ مناسبدر. مرتبلى فاتح كرىهوف ايله نورالدين آغەيفدر. حقى ۳۰ تين، پوچطه ايله ۳۶ تين.

«بالالار اچون واق حكايلر»

باشقا تللردن كوچرلوب ترتيب ايتلگان بر اثردر. مرتبى درمند. حقى ۱۲ تين، پوچطه ايله ۱۶ تين.

«تل ياريشى»

پتمش دن زياده اهل قلم طرفندن حكايه هم مقاله روشنده يازلغان بو اثرده اونطولغان يا كه يوغالغان چن تاتار سوزلرنىڭ بيك كويسى جيولغان در. اوشبو ۱۹۵ صحيفه لك اثر، گوزل كاغذده گوزل روشده باصلوب هر بر كتابچيلردہ ۷۵ تين گه صاتمقده در. پوچطه ايله ۸۵ تين.